T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AKÇAKALE VE HARRAN (ŞANLIURFA) İLÇELERİNİN ETNOBOTANİK ÖZELLİKLERİ

Celal ÖZ

BİYOLOJİ ANABİLİM DALI

ŞANLIURFA
2022

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AKÇAKALE VE HARRAN (ŞANLIURFA) İLÇELERİNİN ETNOBOTANİK ÖZELLİKLERİ

Celal ÖZ

BİYOLOJİ ANABİLİM DALI

ŞANLIURFA
2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET i
ABSTRACT ii
TEŞEKKÜR iii
ŞEKİLLER DİZİNİ iv
ÇİZELGELER DİZİNİ v
1. GİRİŞ 1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR 4
3. MATERYAL ve YÖNTEM 9
4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA 13
4.1. Araştırma Alanının Genel Özellikleri 13
4.1.1. Akçakale 13
4.1.2. Harran 14
4.2. Araştırma Alanındaki Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri 14
5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER 61
KAYNAKLAR 66
ÖZGEÇMİŞ 68
EKLER 69
EK1 69
EK 2 70
EK 4 72
EK 5 73
EK 6 74
EK 7 75
EK 8 76
EK 9 77
EK 10 78
EK 11 79
EK 12 80
EK 13 81
EK 14 82

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

AKÇAKALE VE HARRAN (ŞANLIURFA) İLÇELERİNİN ETNOBOTANİK ÖZELLİKLERİ

Celal ÖZ

Harran Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Biyoloji Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Ömer Faruk KAYA
Yıl: 2022, Sayfa: 82

Bu çalışmanın amacı; Şanlıurfa'nın Akçakale ve Harran ilçelerine bağlı mahallelerde (köylerde) yaşayan yöre insanının geleneksel yöntemler ile yararlanmakta olduğu bitkileri belirlemek ve bu bilgileri gelecek nesillere aktarmaktır. Yapılan çalışma sonucunda 39 familyaya ait 101 takson belirlenmiştir. Takson sayısına göre ilk beş familya; Asteraceae (15 takson), Fabaceae (12 takson), Lamıaceae (10 takson), Poaceae (6 takson) ve Malvaceae (5 takson)'dir. Etnobotanik açıdan çalışma alanında belirlenen taksonların 67'si tıbbi, 34'ü gıda, 8'i yakacak, 8'i inanç, 5'i boya, 3'ü süpürge, 3'ü yapı malzemesi, 3'ü aroma, 1'i süs, 1'i koruyucu, 1'i koku, 1'i indikatör, 1'i nazarlık, 1'i oyun, 1'i ev eşyası, 1'i yem, 1'i takı amaçlı kullanılmaktadır. Ayrıca bu taksonlardan 8'i zararlı olarak tanımlanmaktadır. 4 takson ise sadece isim olarak tanınmaktadır.

ANAHTAR KELİMELER: Etnobotanik, Akçakale, Harran, Şanlıurfa, Türkiye

ABSTRACT

MSc Thesis

ETHNOBOTANICAL FEATURES OF AKÇAKALE AND HARRAN DISTRICTS (ŞANLIURFA)

Celal ÖZ

Harran University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Biology

Supervisor: Prof. Dr. Ömer Faruk KAYA
Year: 2022, Page: 82

The aim of this study is to identify the plants used by the people living in the neighborhoods (villages) of Akçakale and Harran districts in the province of Şanlıurfa, and to determine the use of the plants in the light of the information obtained by the local people, to reveal the importance of the plant in terms of ethnobotany and to transfer the knowledge to the next generations. 101 taxa belonging to 39 families were identified at end of the study. The largest 5 families determined from the study area, according to the number of taxa, are respectively; Asteraceae (15), Fabaceae (12), Lamiaceae (10), Poaceae (6) and Malvaceae (5).When the taxa are evaluated ethnobotanically, 67 of them are used for medicinal, 34 of them are used for food, 8 of them are used for heating, 8 of them are used for belief, 5 of them are used for paint, 3 of them are used for broom, 3 of them are used for building material, 3 of them are used for aroma, 1 of them is used for ornament, 1 of them is used for blessing, 1 of them is used for fragrance, 1 of them is used for indicator, 1 of them is used for evil eye, 1 of them is used for toy, 1 of them is used for household goods, 1 of them is used for fodder, 1 of them is used for jewelry. In addition, 8 of these taxa are defined as harmful and 4 of them are only known by their local names.

KEY WORDS: Etnobotany, Akçakale, Harran, Şanlıurfa, Türkiye

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tezimin tüm aşamalarında bilgi ve tecrübesiyle desteklerini esirgemeyen, her zaman yanımda olan danışman hocam Prof. Dr. Ömer Faruk KAYA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tezimin tüm yazım aşaması veya arazi çalışmalarında bana desteklerini esirgemeyen Dr. Öğretim Üyesi Hatice TOSYAGÜLÜ ÇELİK, Öğr. Gör. İbrahim Hakkı ARSLAN, Uzman Biyolog Salih BOZANCI ve Dr. İbrahim HATİPOĞLU'na teşekkürü borç bilir, saygılarımı sunarım. Arazi çalışmaları sırasında evlerinde ağırlayan ve bilgilerini esirgemeyen yöre halkına ve tezimin her aşamasında en büyük destekçim olan eşime ve kızlarıma şükranlarımı sunarım. Bu çalışmanın gerçekleşmesinde maddi destek sağlayan Harran Üniversitesi Bilimsel Araştırma Komisyonu (Proje No: 19378)'na katkılarından dolayı da çok teşekkür ederim.

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 3.1: Akçakale ve Harran ilçelerinde çalışma yapılan mahalleler……10
Şekil 5.1. Grid sistem (Davis, 1965-1985)'e göre araştırma alanlarının konumu……..…..61
Şekil 5.2. Takson açısından en zengin familyalar……..…..63
Şekil 5.3. Taksonların etnobotanik açıdan kullanım amaçları…….....64
Şekil 5.4. Şanlıurfa'da yapılan bazı etnobotanik çalışmaların kulanım amacı bakımından karşılaştırılması ……64

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa No

Çizelge 3.1. Akçakale ilçesindeki kaynak kişilere ait yaş, öğrenim durumu, meslek ve lokalite bilgisi ……11
Çizelge 3.2. Harran ilçesindeki kaynak kişilere ait yaş, öğrenim durumu, meslek ve lokalite bilgisi ……12

1. GİRİŞ

John Harshberger adında bir botanikçi 1895 yılında Philadelphia'da yapılan bir konferans sırasında, çalışmalarını tanımlamak için etnobotanik terimini kullanmıştır. 1896'da yayınlanan "Etnobotaniğin amaçları" başlıklı bir makalede ise Harshberger etnobotaniğin "bitkileri yiyecek, barınak veya giyim için kullanan yerli kabilelerin kültürel konumunu aydınlatmaya yardımcı olabileceğini" ifade etmiştir (Young, 2006; Albuquerque ve ark., 2017).

Uzun bir süre boyunca, Harshberger'in tanımının etkisi altında kalan etnobotaniğin, bitkilerin Aborjinler tarafından kullanımını kapsadığı şeklinde anlaşılmıştır. Yirminci yüzyılın ortalarından itibaren, ilkel insanlar ve bitkiler arasındaki karşılıklı ilişkilerin incelenmesi olarak anlaşılmaya başlanmıştır. Zaman içinde ise etnobotanik için, her biri savunucularının akademik geçmişini yansıtan çeşitli tanımlar yapılmıştır (Albuquerque ve ark., 2017).

En basit şekliyle etnobotanik tanımını, kendisini oluşturan etno (insanlar) ve botanik (bitki bilimi) terimleri verir. Esasında ise etnobotanik kelimesinin anlamı, belirli kültür ve bölgelerdeki insanların yerel çevrelerinde bitkilerden nasıl yararlandıklarının araştırılmasıdır. Bu kullanımlar yemek, ilaç, yakıt, barınak vb. amaçlı kullanımları kapsayabilir (Young, 2006). Albuquerque (2005) ise etnobotaniği, yaşayan kültürlerin insanları ile çevrelerindeki bitkiler arasındaki karşılıklı ilişkinin incelenmesi olarak tanımlamıştır.

Etnobotanik ciltler dolusu tarihi ve biyolojik metinleri dolduran, fakat modern dil metinlerinde çoğunlukla ihmal edilen bir konudur. Eski bir yaşam biçimini araştıran bu bilim dalı nispeten yeni ve gelişen bir bilim alanıdır (Young, 2006).

Aslında etnobotanik bütünleştirici ve çok disiplinli bir alandır. Etnobotanik, antropoloji ve botanik bilimini birleştiren disiplinlerarası bir bilimdir. Bunu iyi bir şekilde yapabilmesi için botanik, taksonomi, antropoloji, tıp, farmakoloji

(etnofarmakoloji) ve kimyanın da dahil olduğu diğer birçok disiplinler arasında bir iş birliğinin olması gerekir (Prance, 1991; Saroya, 2017).

Etnobotanikçiler, insanların bitkileri geleneksel kullanma biçimlerini kataloglamışlardır. Etnobotanikçiler tarafından araştırılan birçok bitkinin kullanımları, yerli kültürleri ve kimyasal analizleri hakkında çok geniş temel bilgi birikimi olmasa idi, günümüzde çalışma bu aşamaya ulaşamazdı (Prance, 1991).

En tanınmış modern etnobotanikçilerden biri olan Richard Evans Schultes, etnobotaniğin çalışma alanını botanik, antropoloji, ekonomi, etik, tarih, kimya ve diğer birçok çalışma alanınından yararlanılan disiplinlerarası bir alan olarak tanımlamıştır (Young, 2006),

Etnobotanik, bitkilerin insanla doğrudan ilişkisiyle ilgilenir. Terim genellikle ekonomik botanik veya geleneksel tıp ile eşanlamlı olarak kabul edilmiştir (Jain, 2010).

Bellikci Koyu (2020) tarafından Türkiye'de yapılmış olan 1758 etnobotanik çalışma değerlendirilmiştir. Sonuç olarak 113 adet kitap, 1166 adet makale veykitap bölümü, 249 adet bildiri ve 230 adet ise tez kapsamında çalışma olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu çalışmalara göre Türkiye'de etnobotanik açıdan kullanımı olan 2884 taksonun kaydedildiği belirlenmiştir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ise etnobotanik açıdan yapılan çalışmalar gün gittikçe artmaktadır. Bu bölgede bulunan Şanlıurfa'da ise yapılan literatür taramalarına göre Akçakale ve Harran ilçelerini kapsayan herhangi bir çalışmaya tespit edilememiştir.

Yapılan bu araştırma ile Akçakale ve Harran ilçelerinde yaşayan yerel halkın çevresinde bulunan bitkilerden yararlanma şekilleri, kullanım amacı ve şekli ile beraber yerel isimleri de belirlenerek bu yerleşim yerlerine ait etnobotanik anlamda bilgi eksikliğinin giderilmesine katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Bu araştırmanın

özellikle bu bölgede etnobotanik konusunda çalışma yapacak olanlara bir kaynak teşkil edeceği ümit edilmektedir.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Bellikci Koyu (2020), tarafından yapılan çalışmaya göre etnobotanik açıdan Türkiye genelinde yapılan araştırmaların son yıllarda arttığı görülmektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne baktığımızda ise etnobotanik açıdan en fazla araştırma yapılan ilin çalışma alanının da içinde bulunduğu Şanlıurfa ilinde olduğu görülmektedir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yapılan bazı etnobotanik çalışmalara örnek verecek olursak;

Güldaş (2009), Adıyaman'da etnobotanik açıdan önemi olan 31 familya 64 cinse ait 69 tür tespit etmişlerdir. Tespiti yapılan bitkilerden 26 tanesi tıbbi ve diğer amaçlar için, 22 tanesi sadece tıbbi amaçlı, 13 tanesi sadece gıda amaçlı, 8 tanesi ise gıda ve tıbbi amaç dışında kullanılmıştır. 47 bitkinin literatürdeki kullanımı ile halk tarafından kullanım şekilleri benzerlik gösterip, 12'sinin ise literatürdekinden farklı bir amaç için kullanıldığı görülmektedir. 10 bitkinin kullanımına ait bir bilgi ise tespit edilememiştir.

Şığva ve Seçmen (2009), Gaziantep ilinde bulunan Işıklı (Çarpın), Dağdancık ve Tokdemir yerleşim yerlerinde etnobotanik açıdan kullanımı olan 29 familya ve 57 cinse ait 60 bitki türü belirlemişlerdir. Bunların 48 tanesinin tıbbi amaçlı, 19'ünün gıda ve içecek amaçlı, 9'unun yakacak amaçlı, 4'ünün boya amaçlı ve 14'ünün ise diğer amaçlar için kullanıldığı görülmektedir.

Yapıcı ve ark. (2009), Siirt ilinin Kurtalan ilçesinde 34 bitkinin kullanım amacı ile yerel isimlerini tespit etmişlerdir. Bunlardan 23 tanesinin tıbbi amaçla kullanıldığı, 4 tanesinin gıda amaçlı kullanıldığı ve 7 tanesinin ise diğer amaçlar için kullanıldığı belirtilmiştir.

Akan ve Bakır Sade (2015), Adıyaman'a bağlı Kahta ve Narince bölgelerinde halk tarafından yararlanılan bitkileri araştırmışlardır. 51 familyaya ait 113 takson

etnobotanik özellikleri tespit edilmiştir. Bu taksonlardan 74 tanesi tıbbi amaçlı, 16 tanesi yakacak, 8 tanesi süs bitkisi, 6 tanesi boya maddesi, 6 tanesi yem, 2 tanesi tütsü ve 1 tanesi süpürge olarak kullanıldığı belirlenmiştir.

Bulut ve ark. (2017), Nizip (Gaziantep) ilçesinde halk tarafından tıbbi ve gıda amaçlı kullanılan bitkilerin tespitini amaçlamışlardır. 27 bitkinin yöre halkı tarafından tıbbi amaçla kullanıldığı, ayrıca bunların 13'den gıda amaçlı olarak da yararlanıldığı belirlenmiştir. Bu taksonlardan 20 tanesi yabani ve 7 tanesi ise kültür bitkisidir.

Özer ve Türkmen (2019), Gaziantep ilinde yöre halkının kullandığı kültüre alınmış ve doğal bitkilerin etnobotanik açıdan önemini araştırmışlardır. Kırsal kesimde yaşayan yöre halkından elde edilen bilgiler ışığında 24 familyaya bağlı 65 tür tespit edilmiştir. Bunlardan 46 tanesi gıda amaçlı, 17 tanesi tıbbi amaçlı, 3 tanesi baharat,1 tanesi kürdan olarak kullanılmakta, 1 tanesi tekstil amaçlı, 1 tanesi muska amaçlı, 1 tanesi yem olarak kullanılmakta, 1 tanesi sakız olarak ve 3 tanesi çay olarak tüketilmektedir.

Eksik ve Akan (2021), Mardin ilinin kırsal bölgelerinde bulunan köy halkının kullandığı bitkilerin etnobotanik açıdan kullanımını araştırmışlardır. Bu araştırmada 37 familyaya ait 110 takson tespit edilmiştir. Bu taksonlardan 43 tanesi yem amaçlı, 21 tanesi kömür yapımı ve yakacak olarak, 10 tanesi oyuncak yapımı, 9 tanesi süs olarak, 9 tanesi ev aletleri ve yapı malzemeleri olarak, 7 tanesi sepet yapımı, 7 tanesi boyar madde, 7 tanesi inanç ve nazarlık olarak, 5 tanesi süpürge yapımı, 5 tanesi koku ve tütsü olarak ve 39 tanesi ise diğer amaçlar için kullanılmaktadır.

Şanlıurfa ilinde yapılan ilk etnobotanik çalışmaların 2002 yılında başlayıp, günümüze kadar devam ettiği görülmektedir. Genel olarak Şanlıurfa ilinde yapılan etnobotanik çalışmaları incelediğimizde kimi zaman belli bir alan çalışılırken kimi zaman da belli bir alanda sadece bir familya üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Şanlıurfa ilinde daha önce yapılan çalışmalara örnek verecek olursak;

Balos ve Akan (2007), çalışma alanında tespit edilen 445 taksondan 190 tanesinin etnobotanik açıdan kullanımını belirlemişlerdir. Bu bitkilerin başlıca kullanım amaçları yem (96), gıda (56) ve tıbbi (43) amaçlıdır. Bunun yanında bazıları da süs bitkisi (9), süpürge (3), takı (4), oyun amaçlı (7), nazar amaçlı (2) gibi kullanıma sahiptirler. Bir kısım bitki de sadece yerel ad olarak bilinmektedir.

Akan ve ark. (2008), Şanlıurfa ili Birecik ilçesi sınırları içinde bulunan Arat Dağı'nda yaptıkları çalışmada 49 familya 193 cinse bağlı 170 taksonun etnobotanik özelliğini tespit etmişlerdir. Bunlardan 17 tanesi tıbbi amaçlı, 33 tanesi gıda olarak, 59 tanesi yem olarak, 19 tanesi yakacak olarak, 13 tanesinin zararlı olduğu, 8 tanesinin süpürge yapımında kullanıldığı, 5 bitkinin süs olarak kullanıldığı, 5 bitkinin boya maddesi olarak, 3 bitkinin oyun amaçlı ve 11 bitkinin ise diğer amaçlar için kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca 33 bitkinin ise yöre halkı tarafından sadece isim olarak bilindiği tespit edilmiştir.

Aslan (2013), Şanlıurfa'da tıbbi amaçlı olarak yararlanılan bitkileri değerlendirdiği çalışmaya göre 41 bitki (27'si doğal ve 14'ü kültür) tespit etmiştir. Bitkilerden elde edilen droglar ve tedavide kullanışlarına ait bilgilerde belirtilmiştir.

Akan ve ark. (2013), Kalecik Dağı'nda yaptıkları çalışmada, 39 familyaya ait 238 tane takson tespit edilmiş ve bu taksonlardan 126 tanesinin yöre halkı tarafından isimlendirilip kullanıldığı görülmüştür. Bu bitkilerden 38 tanesi gıda amaçlı, 37 tanesi tıbbi amaçlı, 32 tanesi yem amaçlı, 5 tanesi süs bitkisi olarak, 5 tanesi süpürge yapımında, 4 tanesi boyama amaçlı, 3 tanesi oyun amaçlı, 3 tanesi gösterge amaçlı olarak kullanıldığı ve bunun yanısıra 11 tanesinin ise hayvanlara zarar verdiği belirtilmiştir.

Akan ve Ayaz (2015), Şanlıurfa'nın Gölpınar mesire alanı ve çevresindeki araştırmalarında belirledikleri 226 taksondan 64 tanesinin etnobotanik özelliklerini tespit etmişlerdir. Bu taksonlardan 29'u yem amaçlı, 26'sı gıda amaçlı, 4 bitki yakacak, 15'i tıbbi, 3'ü oyun amaçlı kullanılırken, 6'sından ise farklı amaçla yararlanılmaktadır.

Oymak (2018), Bozova ilçesinde etnobotanik açıdan önemi olan 50 familya ile 131 cinse ait 171 takson belirlemiştir. Bu çalışmaya göre etnobotanik açıdan kullanımı olan en zengin familyalar sırasıyla 31 takson ile Fabaceae, 24 takson ile Asteraceae, 14 takson ile Lamiaceae, 10 takson ile Apiaceae, 10 takson ile Brassicaceae, 6 takson ile Poaceae ve 5 takson ile Malvaceae'dir. Bu taksonlardan; 60 bitki gıda, 49 bitki tıbbi, 35 bitki yem, 9 bitki yapı malzemesi, 8 bitki ev eşyası, 8 bitki tatlandırıcı, 5 bitki oyun, 5 bitki yakacak, 5 bitki süs, 3 bitki koku, 2 bitki inanç, 2 bitki nazarlık ve 2 bitki ise boya amaçlı kullanılmaktadır. Ayrıca 11 takson yöre insanı tarafından zararlı olarak nitelendirilirken, 8 takson ise yalnızca isim olarak tanımlanmaktadır.

Abak (2018), Lamiaceae familyasına ait 83 taksonun etnobotanik özelliklerini belirlemiştir. Bunlardan 32 tanesi ilaç, 16 tanesi çay, 10 tanesi yakacak, 8 tanesi gıda, 5 tanesi süs, 5 tanesi baharat, 4 tanesi koku, 2 tanesi yem ve 1 tanesi de süpürge olarak kullanılmaktadır.

Fidan ve Akan (2019), çalışma alanında etnobotanik özellikleri bakımından belirledikleri bitkilerin 52 tanesinin gıda amaçlı, 51 tanesinin tıbbi, 19 tanesinin süs bitkisi, 17 tanesinin yakacak, 6 tanesinin süpürge yapımında, 15 tanesinin yem olarak, 2 tanesinin oyuncak, 2 tanesinin nazarlık, 2 tanesinin boyar maddesi, 2 tanesinin yapı malzemesi, 4 tanesinin ise diğer amaçlar için kullanıldığını ifade etmişlerdir. Ayrıca 4 bitkinin ise zehirli olduğunu belirtmişlerdir.

Kaya ve ark. (2020), araştırma sahasında etnobotanik açıdan kullanımı olan 137 bitki tespit etmişlerdir. Bunlardan 37 bitki tıbbi amaçlı, 56 bitki gıda amaçlı, 5 bitki inanç amaçlı, 4 bitki ev eşyası olarak, 3 bitki baharat amaçlı, 3 bitki süs, 3 bitki kozmetik amaçlı, 2 bitki meşrubat, 2 bitki süs eşyası, 2 bitki yakacak, 2 bitki yapı malzemesi, 1 bitki afrodizyak olarak, 1 bitki gölgelik, 1 bitki berraklaştırıcı olarak, 1 bitki böcek kovucu, 1 bitki oyuncak, 1 bitki bozulmayı önleyici ve 1 bitki aroma verici olarak kullanılmaktadır. 1 bitkinin de geçici hafıza kaybına neden olduğu belirtilmiştir. Ayrıca 5 bitki zararlı olarak tanımlanırken, 4 bitkinin de zararlı etkileri olduğu tespit edilmiştir. 7 bitkinin ise herhangi bir kullanımı olmayıp, sadece yörede isim olarak bilindiği ifade edilmiştir.

Aslan ve ark. (2020), Şanlıurfa'nın Bozova ilçesinde bulunan Yaslıca Beldesi ile Arıkök mahallesinde bitkilerin etnobotanik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla yaptıkları çalışmada 42 familyaya bağlı 95 takson belirlemişlerdir. Bu taksonların 53 tanesi tıbbi, 51 tanesi gıda, 6 tanesi hayvan yemi, 3 tanesi yakacak, 9 tanesi süs bitkisi, 5 tanesi süpürge, 2 tanesi nazarlık, 2 tanesi boyar madde, 2 tanesi baharın habercisi, 2 tanesi güzel koku, 1 tanesi oyuncak amaçlı kullanıma sahiptir. Ayrıca 2 tanesinin ise zehirli olduğu ifade edilmiştir.

Yalçın ve ark. (2021), Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde bulunan 5 aktar ve 9 kaynak kişi ile görüşmüş ve tıbbi amaçlı satılan 46 familyaya bağlı 88 bitki belirlemişlerdir. Kullanım amaçları ve şekilleri bakımından yakın çevrede yapılan çalışmalar ile kıyaslanmıştır. Bu çalışmaya göre familyalar açısından 14 takson ile Lamiaceae ilk sırada yer alırken, Apiaceae 7 takson, Fabaceae ile Rosaceae 5 takson, Asteraceae ile Zingiberaceae 4 takson ve Lauraceae 3 takson ile onu takip etmiştir.

Batan (2021), çalışma sonucunda 27 familyaya bağlı 63 taksonun etnobotanik özelliklerini belirlemiştir. Bu bitkilerden 42 tanesi gıda amaçlı, 39 tanesi tıbbi amaçlı, 10'u yakacak amaçlı, 4 tanesi süs bitkisi, 4 tanesi yem amaçlı, 1'i tekstil amaçlı, 1 tanesi tütsü amaçlı ve 1 tanesi de boyama amaçlı kullanılmaktadır.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

Bu çalışmada 2019–2021 yılları arasında Akçakale ve Harran ilçelerinde yapılmıştır. Akçakale ve Harran ilçelerinde 30 mahallede, 73 yöre insanı ile temas kurulmuştur. Çalışma sırasında görüşülen yöre halkından kaynak kişiler ile anket çalışması yapılmıştır.

Kaynak kişiler ile yapılan anket çalışmasında aşağıda belirtilen sorular yöneltilmiştir;

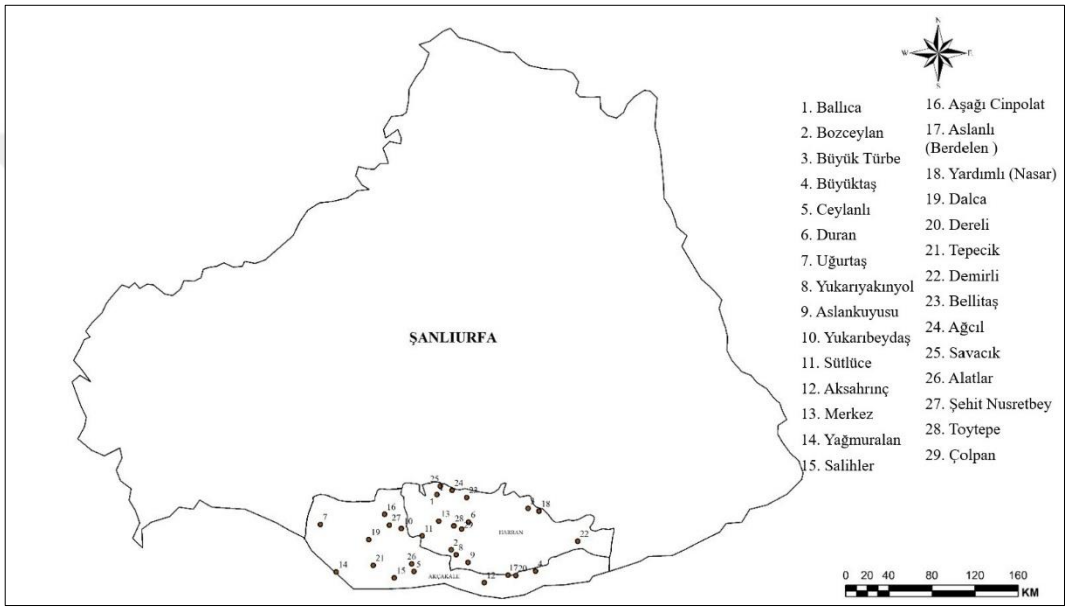
- Kaynak kişinin adı soyadı
- Kaynak kişinin yaşı
- Kaynak kişinin öğrenim durumu
- Kaynak kişinin mesleği
- Bitkinin bölgede kullanılan ismi
- Bitkinin bölgede kulanım amacı
- Bitkinin kullanım şekli
- Bitkinin kullanılan kısmı
- Bitkinin toplandığı lokalitesi not alınmıştır.

Anket çalışmaları sonucunda tespit edilen veriler kayıt altına alınmıştır. Bu veriler ışığında bitkilerin vejetasyon evrelerine rastlayan aylarda mümkün olduğu kadar yöre halkı ile birlikte arazi çalışmaları yapılarak, etnobotanik açıdan kullanımı olan bitkiler toplanmaya çalışılmıştır.

Arazi çalışması sonucu tespit edilen bitkilerin teşhisi için Türkiye Florası (Davis, 1965-1985; Davis ve ark., 1988; Güner ve ark., 2000) isimli temel eserden yapılmıştır. Teşhisi yapılan bitkiler (familya, cins, tür, alttür ve varyete olarak) alfabetik olarak sıralanmıştır. Güner ve arkadaşları (2012)'na göre taksonların güncel isimleri yazılmıştır. Etnobotanik açıdan yararlanılan kültür bitkilerini belirtmek için takson isimlerinin önüne asteriks "*" simgesi konulmuştur.

Çalışma sırasında tespit edilen bitkilerin listesi verilirken sırasıyla bilimsel adı, Türkçe adı, yöresel isim, kullanılan kısım, kullanım amacı, kullanım şekli, bilginin verildiği lokalite ve var ise bitkiye ait daha önce yörede yapılmış çalışmada belirtilen etnobotanik özelliği de en sonda "Not" ismi altında belirtilmiştir.

Çalışma sırasında Akçakale ve Harran ilçelerinde belirlenen kaynak kişilerin bulunduğu lokaliteler ait ilgili harita aşağıda verilmiştir (Şekil 3.1).

Şekil 3.1. Akçakale ve Harran ilçelerinde çalışma yapılan mahalleler

Kaynak kişilere ait yaş, öğrenim durumu, meslek ve lokalite bilgisi Çizelge 3.1. ve Çizelge 3.2.'de belirtilmiştir.

Çizelge 3.1. Akçakale ilçesindeki kaynak kişilere ait yaş, öğrenim durumu, meslek ve lokalite bilgisi

No	Yaş	Öğrenim Durumu	Meslek	Köy
1	56	İlkokul	Çiftçi	Aksahrınç
2	42	Okuma yazma yok	Ev hanımı	
3	33	Okuma yazma yok	Ev hanımı	Alatlar
4	45	Lise	Memur	
5	46	Ortaokul	Ev hanımı	
6	46	İlkokul terk	Şoför	Aslanlı (Berdelen)
7	62	Lisans	Emekli imam hatip	
8	35	Lisans	Öğretmen	
9	60	Lise	Emekli	Aşağı Cinpolat
10	58	Okuryazar	Ev hanımı	
11	35	Lise	Serbest meslek	
12	33	Lisans	Ziraat mühendisi	
13	32	Lisans	Öğretmen	
14	30	Lisans	Memur	
15	68	İlkokul	Çiftçi	Büyüktaş
16	44	İlkokul	Ev hanımı	
17	46	İlkokul	Çiftçi	
18	56	İlkokul	Okulda Görevli	Ceylanlı
19	45	Lise	Çiftçi	Dalca
20	41	Ortaokul	Ev hanımı	
21	55	İlkokul	Çiftçi	Dereli
22	18	Lise	Öğrenci	
23	49	İlkokul	Ticaret	Salihler
24	36	Okur Yazar	Ev hanımı	Şehit Nusretbey
25	52	İlkokul	Bekçi	
26	49	Okuma yazma yok	Ev hanımı	
27	82	İlkokul	Emekli	
28	57	Okuma yazma yok	Ev hanımı	
29	42	Lisans	Öğretmen	Tepecik
30	39	Ortaokul	Ev hanımı	
31	43	İlkokul	Çiftçi	Uğurtaş (Balca mezrası)
32	43	Okur Yazar	Ev hanımı	
33	55	İlkokul	Çiftçi	Yağmuralan (Işıldak mezrası)
34	40	İlkokul	Çiftçi	Yukarıbeydaş (Göklü mezrası)
35	68	Okur Yazar	Çiftçi	
36	70	Okur Yazar	Çiftçi	
37	69	Okur Yazar	Ev hanımı	
38	60	Okur Yazar	Ev hanımı	
39	62	Okur Yazar	Çiftçi	
40	60	Okur Yazar	Ev hanımı	
41	70	Okur Yazar	Çiftçi	
42	55	Ortaokul	Çiftçi	

Çizelge 3.2. Harran ilçesindeki kaynak kişilere ait yaş, öğrenim durumu, meslek ve lokalite bilgisi

No	Yaş	Öğrenim Durumu	Meslek	Köy
1	90	Okuryazar	Ev hanımı	Ağcıl
2	39	İlkokul terk	Ev hanımı	Aslankuyusu
3	45	Lisans	Okul Müdürü	Ballıca
4	98	Okuma yazma yok	Çiftçi	Bellitaş
5	26	Lisans	Öğretmen	
6	47	Lisans	Öğretmen	Bozceylan
7	72	Okur Yazar	Çiftçi	
8	67	Ortaokul	Çiftçi	Büyük Türbe Mahallesi. (Türbe Çibire) Yeni sokak mezrası
9	46	İlkokul	Çiftçi	Büyük Türbe Mahallesi. Hoca mezrası (Fatoze)
10	55	İlkokul	Çiftçi	Çolpan
11	60	Lise	Çiftçi	
12	62	Lise	Çiftçi	
13	77	Okuryazar	Çiftçi	Demirli
14	64	Lisans	Öğretim görevlisi	Duran
15	39	Lisans	Öğretmen	
16	81	Okuma yazma yok	Çiftçi	Merkez
17	74	Okuma yazma yok	Ev hanımı	
18	46	Lisans	Belediye personeli	
19	42	Lisans	Hastane personeli	
20	65	Okuryazar	Çiftçi	Savacık
21	33	33 Lisans	Öğretmen	
22	30	30 Lisans	Öğretmen	Sütlüce
23	52	Ortaokul	Çiftçi	Toytepe
24	55	Lise	Çiftçi	
25	65	Okuma yazma yok	Çiftçi	
26	43	Lise	Çiftçi	
27	72	Ortaokul	Çiftçi	
28	55	İlkokul	Çiftçi	Yardımlı (Nasar)
29	45	Okuma yazma yok	Ev hanımı	
30	73	Okuma yazma yok	Ev hanımı	
31	57	İlkokul	Çiftçi	Yukarıyakınyol

4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA

4.1. Araştırma Alanının Genel Özellikleri

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Şanlıurfa'nın batı tarafında Gaziantep, doğu tarafında Mardin, kuzeybatı tarafında Adıyaman, kuzeydoğu tarafında Diyarbakır ve güney tarafında ise Suriye yer almaktadır. Yüzölçümü 19615 km^2 olup, coğrafi konumu 36^0 40" ve 38^0 02" kuzey enlemleri ile 37^0 50" ve 40^0 12" doğu boylamları arasındadır. Şanlıurfa'nın %22'sini dağlar, %16,3'ünü ovalar ve %61,7'sini platolar oluşturmaktadır (Şanlıurfa Valiliği, 2010).

Şanlıurfa, merkez ve taşra ilçeleri olmak üzere toplam 13 ilçeye sahiptir. Araştırma alanı olan Akçakale ve Harran ilçeleri ilin güneyinde Harran Ovası'nda yer almaktadır.

4.1.1. Akçakale

Suriye sınırında yer alan ilçe, Türkiye ile Suriye arasında bir ticaret kapısı olan Akçakale Gümrük Kapısı'nı da içermektedir. İlçenin yüzölçümü 1952 km^2 olup, rakımı 385 metredir ve yükseklik ilçenin hiçbir yerinde 1000 metreyi bulmamaktadır. İlçe kuzeyden güneye doğru 28 km, doğudan batıya 85 km uzunluğundadır. İlçe genel olarak dikdörtgen görünümünde olup, kuzeyinde Şanlıurfa-Harran, batısında Suruç, doğusundada Ceylanpınar-Viranşehir, güneyinde ise Suriye sınırı bulunmaktadır. Yaz dönemi sıcak ve kurak, kış dönemi ise nispeten az yağışlı ve ılıman olan ilçede kar yağışına rastlanılmaz. Sıcaklık ortalaması Temmuz ve Ağustos aylarında 40^0'yi geçerken, kış mevsiminde 0^0'nin altına inmektedir (Şanlıurfa Belediyesi, 2022a.).

TUİK'in 2021 yılı verilerine göre ilçenin nüfusu 120.834 kişi olup, 73 mahalle (köy) ve 1 bucağı bulunmaktadır (TUİK, 2021).

4.1.1. Harran

Kendi adı ile anılan ovada yer alan Harran ilçesi, Şanlıurfa ilinin 44 km güneydoğusunda bulunmaktadır. Geniş ve düz bir ova görünümünde olan ilçe, doğu kesiminde Tek Tek Dağları ile sınırlanmaktadır. 704 km^2'lik yüzölçümüne sahip ilçede yaz mevsimi sıcak ve kurak iken, kış mevsimi nispeten ılımandır. Yazın sıcaklık zaman zaman 40^0'yi geçmektedir. Kışın en soğuk periyot Aralık ve Ocak olup, gündüz esnasında sıcaklık 12^0-14^0'dir ve bazı geceler nadiren 0^0'nin altına düşebilmektedir. Ekim ve Nisan ayları yağışlar açısından en zengin dönemdir (Şanlıurfa Belediyesi, 2022b.).

2021 yılı TUİK verilerine göre ilçe nüfusu 94.207 kişidir. Bu nüfusun %89'lık kısmı köylerde yaşarken, %11'lik kısmı ise ilçe merkezinde yaşamaktadır. İlçeye bağlı olan 99 mahalle (köy) ve 105 mezra bulunur (TUİK, 2021).

4.2. Araştırma Alanındaki Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri

Akçakale ve Harran ilçelerini kapsayan bu etnobotanik çalışmada 39 familya ait 101 bitki tespit edilmiştir. Etnobotanik açıdan çalışma alanında belirlenen taksonların 67'si tıbbi, 34'ü gıda, 8'i yakacak, 8'i inanç, 5'i boya, 3'ü süpürge, 3'ü yapı malzemesi, 3'ü aroma, 1'i süs, 1'i koruyucu, 1'i koku, 1'i indikatör, 1'i nazarlık, 1'i oyun, 1'i ev eşyası, 1'i yem, 1'i takı amaçlı kullanılmaktadır. Bu bitkilerden 8'i zararlı olarak tanımlanmaktadır. 4 bitki ise sadece isim olarak tanınmaktadır.

AMARANTHACEAE

Amaranthus retroflexus L.

Türkçe adı **:** Tilkikuyruğu

Yöresel isim **:** Irefeddiç, Koksor

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Gıda

Kullanım şekli **:** Nefes darlığı ve böbrek taşları düşürmeye iyi geldiği düşünülen bitkinin toprak üstü kısımları kurutulup, daha sonra çay olarak demlenip içilmektedir. Haşlandıktan sonra yağda kızartılıp, üstüne yumurta kırılıp tüketiliyor. Veya taze iken toplanarak kurutulan bitki daha sonra haşlanıp, yağda salça, soğan, biber ile kızartılır ve bulgur pilavı ile karıştırılarak bulgur aşı yemeği olarak yenir.
Lokalite: Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Ceylanlı, Uğurtaş (Balca mezrası), Duran, Yukarıyakınyol
Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre; bitkinin büyükbaş hayvanlar tarafından birkaç gün boyunca tüketildiğinde ölümcül etkiye sahip olduğu söylenmektedir. Kaya ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmaya göre ise bitkinin tamamı kurutulup, süpürge olarak kullanılmaktadır.

**Bassia scoparia* (L.) A.J.Scott
Türkçe adı **:** Ateştopu
Yöresel isim **:** Uşub el migaşşe, Migaşşe, Sıpırge
Kullanılan kısım **:** Tüm bitki
Kullanım amacı **:** Süpürge
Kullanım şekli **:** Kurutulan bitki demetler halinde bağlanarak dış ortamın temizliğinde süpürge kullanılmaktadır.
Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Ceylanlı, Büyük Türbe, Hoca mezrası (Fatoze), Büyük Türbe (Türbe Çibire) Yeni sokak mezrası
Not **:** Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre; bölge halkı evinin bahçesinde süs bitkisi olarakta yetiştirmektedir.

AMARYLLIDACEAE

**Allium cepa* L.
Türkçe adı **:** Soğan
Yöresel isim **:** Bısal
Kullanılan kısım **:** Kök
Kullanım amacı **:** Tıbbi
Kullanım şekli **:** Soğan haşlanıp veya közde pişirildikten sonra çıban gibi iltihaplı yaraların üzerine konuluyor. Bir süre sonra iltihabın toplandığı gözleniyor.

Daha sonra sivri bir cisim ile deri delinip iltihap dışarıya akıtılıp bu bölge temizleniyor. Kabuğu kaynatılıp, suyu içilir ise kabızlığa iyi geldiği düşünülmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Ballıca, Büyük Türbe Mahallesi (Türbe Çibire) Yeni sokak mezrası ve Hoca mezrası (Fatoze)

Not: Fidan ve Akan (2019) ve Aslan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre; suyu içildiğinde yağ yıkımına, suyu kulağa damlatıldığında kulak ağrısına ve iltihabına iyi geldiği söylenmektedir.

**Allium sativum* L.

Türkçe adı **:** Sarımsak

Yöresel isim **:** Tum, Sum, Sir

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Sarımsak yağ ile kızartılıp, soğumaya bırakılır. Soğuduktan sonra yağı çocuklarda kulak ağrısını gidermek için ağrıyan kulağa bir damla kadar damlatılır. Sarılık geçiren bebeklerin kundaklarının içerisine yerleştirilir. Bunun iyi geldiği düşünülmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Ballıca Köyü, Büyük Türbe Mahallesi (Türbe Çibire) Yeni sokak mezrası, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Merkez (Harran)

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre; nazar ve ahırlarda haşereleri kovmak için asıldığı belirtilmiştir.

ANACARDIACEAE

**Pistacia vera* L.

Türkçe adı **:** Antepfıstığı

Yöresel isim **:** Şıcar

Kullanılan kısım **:** Meyve

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Yakacak

Kullanım şekli **:** Meyvenin kuru kabuğu limon ve nane ile çay olarak demlenip içirlirse soğuk algınlığına iyi geldiği düşünülmektedir. Kuru dalları yakacak amaçlı kullanılmaktadır.

Lokalite: Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze)

Pistacia palaestina Boiss.

Türkçe adı **:** Çöğre

Yöresel isim **:** Menengiç

Kullanılan kısım **:** Meyve

Kullanım amacı **:** İnanç

Kullanım şekli **:** Yeni doğan çocuklara isim verilirken bitkinin kuru meyveleri ile hurnif ve limon tuzu karıştırılıp, ateşe atıldıktan sonra çocuğun ismi kulağına söylenmektedir.

Lokalite: Uğurtaş (Balca mezrası), Ballıca, Aslankuyusu

Not: Akan ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan çalışmaya göre; aynı miktardaki balmumu, zeytinyağı ile bunların yarısı kadar bitkinin sakızı (reçine) karıştırılıp romatizmalı veya yara olan bölgeye sürülür. Sakızının çiğnendiğinde ağrıyan dişe ve ayrıca sakızının mide ülserine de iyi geldiği belirtilmiştir. Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmada da reçinesinin bal ile karıştırılıp tüketilmesi halinde böbrek ve mide rahatsızlıklarına iyi geldiği belirtilmiştir.

APIACEAE

Ammi visnaga (L.) Lam.

Türkçe adı **:** Hıltan

Yöresel isim **:** Hıltan, Gırrere, Sımri, Timre

Kullanılan kısım **:** Çiçek

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Çiçeğin sap kısmı kurutulup, kürdan olarak kullanıldığında dişlerin mikroplara karşı koruyuculuk elde ettiği düşünülüyor. Kurutulmuş çiçekleri çay olarak demlenip içilirse astım, bronşit ve idrar yolu rahatsızlıklarına iyi geldiği söyleniyor. Böbrek taşını da düşürdüğüne inanılıyor. Ayrıca kuru çiçeklerin kaynatılması sonucu buharının hemoroide de iyi geldiği düşünülmektedir.

Lokalite: Bozceylan, Yukarıyakınyol, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Aslankuyusu, Şehit Nusretbey, Merkez (Harran), Dereli

Eryngium campestre L. var. *virens* Link

Türkçe adı **:** Yerkestanesi

Yöresel isim **:** Igger, Iggere, Şok, Gılı

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Gıda

Kullanım şekli **:** Taze iken gövdesi soyulup kaynatıldıktan sonra yenilirse böbrek taşını düşürdüğüne inanılmaktadır. Taze taban yaprakları ve kök kısmındaki yumruları çiğ olarak yeniliyor.

Lokalite **:** Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Ceylanlı, Büyük Türbe Mahallesi (Türbe Çibire) Yeni sokak mezrası, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Şehit Nusretbey

Not: Oymak (2018) tarafından yapılan çalışmaya göre; genç yumrusu soyulduktan sonra çiğ olarak tüketilir. Batan (2021) tarafından yapılan çalışmada ise cinsel gücü artırıcı etkisinin olduğu belirtilmiştir.

Malabaila secacul (Mill.) Boiss. subsp. *secacul*

Türkçe adı **:** Davarotu

Yöresel isim **:** Uşub el ganem

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Bitki tuzlu su ile kaynatıldıktan sonra, hemoroidin olduğu bölge bu tuzlu suyun içinde bekletilir. Bunun hemoroide iyi geldiği düşünülmektedir. Kurutulmuş bitki ile kaynatılan suyun buharının nezleye iyi geldiği söyleniyor. Kuru bitkinin havanda döğülerek krem haline getirilen karışımı alerjik reaksiyon gösteren bölgelere sürülürse iyi geldiği belirtiliyor.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Yukarıyakınyol, Büyük Türbe Mahallesi (Türbe Çibire) Yeni sokak mezrası, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Aslankuyusu, Şehit Nusretbey

Not: Kaya ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmaya göre salataya katılarak tüketilmektedir.

APOCYNACEAE

**Nerium oleander* L.

Türkçe adı **:** Zakkum

Yöresel isim **:** Zakkum

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Zararlı

Kullanım şekli **:** Koyunların fazla tüketmesine bağlı olarak ölümler meydana geldiği söylenmektedir.

Lokalite **:** Büyüktaş, Bozceylan, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol

Not: Balos ve Akan (2007) tarafından yapılan çalışmaya göre zehirli olduğu için hayvanla temas edilen bölgenin şiştiği belirtilmektedir. Sepet, çardak, ahır ve evlerin çatısının yapımında da kullanılmaktadır.

ARACEAE

Biarum carduchorum (Schott) Engl.

Türkçe adı **:** Kardi

Yöresel isim **:** Asalan, Isalan

Kullanılan kısım **:** Tüm Bitki

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Bitki iki veya üç gün boyunca güneşte bekletilip kurutulur ve sonra da kaynatılır. Bu şekilde zararından arındırılmış olduğu düşünülmektedir. Daha sonra tekrar kurutulan bitki parçalanıp ayranın içerisine atılır ve karıştırılarak kaynatılır. Bulamaç haline geldiğinde bir tepsinin içerisine döküp kurumaya bırakılır. Kuruduktan sonra yumurta büyüklüğünde kesilir ve ihtiyaç halinde bağırsak çalıştırıcı ve ishal kesici olarak tüketilir. Bitki kurutulup toz haline getirildikten sonra iki ya da üç gün güneşte bekletilip nemli bir şekilde mantar oluşan bölgenin üzerine sürülür ise iyileşme olduğu söyleniyor. Ayrıca direkt tüketilirse kişide geçici olarak bilinçsizce hareket edilmesine neden olduğu söylenilmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Duran, Ballıca, Ceylanlı, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Şehit Nusretbey

Not: Oymak (2018) tarafından yapılan çalışmada kansere iyi geldiği belirtilmiştir. Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre de yumrusu kurutulup, toz haline getirildikten sonra yaralı bölgeye sürülüp mayasıl tedavisinde kullanılır.

ASPARAGACEAE

Muscari comosum (L.) Mill.

Türkçe adı **:** Morbaş

Yöresel isim **:** Sırme, Laiyei, Accur echeş

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Gıda

Kullanım amacı 3 **:** İnanç

Kullanım şekli **:** Taze bitki havanda ezilip lapa şekline getirilir ve yaralı bölgeye sürülür. Sedef hastalığına iyi geldiği söyleniyor. Çiğ olarak tüketildiğinde ise ishali kestiği belirtiliyor. Ayran çorbası yapılırak da tüketiliyor. Çocuğu olmayanların çiçeği ilk çıktığında çiğ olarak yediklerinde fayda sağlayacağına inanılıyor.

Lokalite: Bozceylan, Uğurtaş (Balca mezrası), Ceylanlı, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Merkez (Harran)

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmada, cam bir kavanozun içerisine yerleştirilip, üzerine zeytinyağı ekleyip, kırk gün güneşte bekletildikten sonra elde edilen karışımın kaşıntı ve saç dökülmelerine iyi geldiği belirtilmiştir.

Ornithogalum narbonense L.

Türkçe adı **:** Akbaldır

Yöresel isim **:** Silliğ bader

Kullanılan kısım **:** Yaprak

Kullanım amacı 1 **:** Gıda

Kullanım amacı 2 **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Genç yapraklar doğranır ve bulgur pilavına katılarak yenilir. Bağırsak çalıştırıcı olduğuna inanılmaktadır.

Lokalite: Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Ballıca, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Şehit Nusretbey

Not: Kaya ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmada taze yaprakların pul biber, salça, yumurta ile yağda kızartılıp tüketildildiği ifade edilmiştir.

ASTERACEAE

Centaurea virgata Lam.

Türkçe adı **:** Acısüpürge

Yöresel isim **:** Tali, Aruşub

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Yakacak

Kullanım şekli **:** Kasık bölgesindeki kaşıntıların giderilmesinde kurutulan bitki ile kaynatılan su kullanılmaktadır. Ayrıca kuru bitki toplanıp, yakacak olarak da kullanılır.

Lokalite: Aslankuyusu, Bozceylan, Sütlüce

Not: Kaya ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmaya göre tüm bitki kurtulup bağlanıp süpürge yapımında kullanılır.

Achillea arabica Kotschy

Türkçe adı **:** Hanzabel

Yöresel isim **:** Şertel hayye, Varde el hayye, Vardel hayye, Gardel hayye

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** İnanç

Kullanım şekli **:** Kurutulan bitki çay olarak demlenip içilirse soğuk algınlığına iyi geldiği düşünülmektedir. Bazen demlenirken papatya da eklenir. Ayrıca bu bitkinin olduğu yere yılanın yaklaşmadığına inanılmaktadır.

Lokalite: Bozceylan, Duran, Ceylanlı, Aslankuyusu, Merkez (Harran)

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmada bitkinin kurutulup demlendikten sonra içilirse sindirim sistemi rahatsızlığı, balgam sökücü, hemoroid tedavisi, baş ağrısı ve strese iyi geldiği belirtilmiştir.

Anthemis hyalina DC.

Türkçe adı **:** Derman papatyası

Yöresel isim **:** Rıbyan, Aghavan

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Aroma

Kullanım şekli **:** Kurutulan bitki çay olarak demlenip içilirse karın ağrısına ve soğuk algınlığına iyi geldiği düşünülmektedir. Bitki ile beraber ısıtılan su ile banyo yapıldığında saç dökülmesini engellediği ifade edilmektedir. Kurutulup ufalandıktan sonra tütün ile karıştırılıp içildiğinde hoş bir aroma kattığı belirtilmektedir.

Lokalite: Yukarıyakınyol, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Merkez (Harran), Bozceylan, Sütlüce, Çolpan, Toytepe, Yardımlı (Nasar), Şehit Nusretbey, Alatlar, Ağcıl, Savacık, Bellitaş

Not: Balos ve Akan (2007) ve Oymak (2018) tarafından yapılan çalışmalarda çay olarak demlenip içildiğinde bronşit, astım ve nefes darlığına iyi geldiği belirtilmiştir. Batan (2021) tarafından yapılan çalışmaya göre de ateş düşürücü olarak kullanılmaktadır.

Centaurea iberica Trev. ex Spreng.

Türkçe adı **:** Deligözdikeni

Yöresel isim **:** Verdel guğfur, Şok, Keleğan

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Gıda

Kullanım şekli **:** Kurutulup çay olarak demlenerek içildiğinde vücuttaki yağların yakımına katkı sağladığı düşünülmektedir. Taze yaprakları haşlanarak acı suyu uzaklaştırılır ve sonra yağda kavrulup, üzerine yumurta kırılıp tüketilmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Ballıca, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Aslankuyusu, Merkez (Harran), Çolpan, Toytepe, Şehit Nusretbey, Alatlar, Savacık, Bellitaş, Tepecik, Dalca, Aşağı Cinpolat

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmada çay olarak içildiğinde hazımsızlığa iyi geldiği belirtilmiştir. Kaya ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmaya göre de kök ve yapraklarının şeker hastalığına iyi geldiği ifade edilmiştir.

Cota altissima (L.) J.Gay

Türkçe adı **:** Köpek papatyası

Yöresel isim **:** Babonic, Papati

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Kuru bitki çay olarak demlenip içilirse soğuk algınlığı, şeker hastalığı ve migrene iyi geldiği ifade edilmektedir. Bu çay aç karnına içildiğinde ise boğaz ağrısı ve baş ağrısına iyi geldiği düşünülmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Ballıca, Ceylanlı, Yukarıbeydaş (Göklü mezrası), Aşağı Cinpolat, Salihler, Çolpan, Toytepe, Şehit Nusretbey, Alatlar, Ağcıl, Dereli, Aslanlı (Berdelen)

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmada zahter ile demlenip içilirse öksürük ve soğuk algınlığına iyi geldiği belirtilmiştir.

Echinops spinosissimus Turra subsp. *spinosissimus*

Türkçe adı **:** Eşekköftesi

Yöresel isim **:** Kulındor, Şok etpap

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Gıda

Kullanım şekli **:** Taze bitkinin dikenli gövdesinin kabuğu soyulup iç kısmı çiğ olarak tüketilmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Uğurtaş (Balca mezrası), Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Şehit Nusretbey, Aşağı Cinpolat, Merkez (Harran), Toytepe, Savacık, Bellitaş, Demirli, Tepecik, Dereli, Dalca

Not: Kaya ve arkadaşları (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre; eskiden develer tarafından yem olarak tüketildiği ifade edilmiştir.

Gundelia tournefortii L. var. *armata* Freyn & Sint.

Türkçe adı **:** Haskenger

Yöresel isim **:** Kuup, Keub, Kereng

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Gıda

Kullanım şekli **:** Genç bitkinin sürgünleri soyularak çiğ olarak yenir.

Lokalite **:** Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Ballıca, Ceylanlı, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Aslankuyusu, Şehit Nusretbey, Merkez (Harran)

Not: Balos ve Akan (2007) tarafından yapılan çalışmaya göre kökü bıçak yardımıyla çizilir ve çıkan özsu iki saat kadar bekletilirse kenger sakızına dönüşür. İştah açıcı ve diş etlerini güçlendirdiğine de inanılmaktadır.

Lactuca serriola L.

Türkçe adı **:** Eşekhelvası

Yöresel isim **:** Kerbeş

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Gıda

Kullanım şekli **:** Taze bitki bulgur pilavına katılarak veya cacık olarak yenir.

Lokalite: Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Ceylanlı, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Toytepe, Şehit Nusretbey, Yardımlı (Nasar), Aslanlı (Berdelen), Yağmuralan Mahallesi (Işıldak mezrası)

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmada astıma iyi geldiği belirtilmiştir.

Notobasis syriaca (L.) Cass.

Türkçe adı **:** Yavankenger

Yöresel isim **:** Keleğan, Kerbeş

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Gıda

Kullanım şekli **:** Genç bitki gövdesinin kabukları soyulduktan sonra kaynatılıp suyu içilirse kalp ve damar hastalıklarına, çiğ olarak tüketilirse böbrek taşlarını

düşürmeye iyi geldiği ifade ediliyor. Meyvesinin çiğ olarak tüketildiğinde kalbe iyi geldiği de düşünülmektedir. Ayrıca taze çiçek durumundan reçel de yapılmaktadır.

Lokalite: Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Ceylanlı, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Merkez (Harran), Sütlüce, Yardımlı (Nasar), Aşağı Cinpolat, Merkez (Harran), Aksahrınç

Picnomon acarna (L.) Cass.

Türkçe adı **:** Kılçıkdiken

Yöresel isim **:** Duveres, Duvves, Şıhheme, Hıstirimişk

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Yakacak

Kullanım şekli **:** Kuru bitki toplanıp, çeşitli amaçlar için yakacak olarak kullanılır.

Lokalite: Bozceylan, Uğurtaş (Balca mezrası), Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze)

Not: Balos ve Akan (2007) tarafından yapılan çalışmaya göre uçucu olan meyveleri çocuklar tarafından oyun amaçlı kullanılmakta iken kuru bitkiden yakacak amaçlı yararlanılmaktadır. Oymak (2018) tarafından yapılan çalışmada da ev yapımı sırasında tavandaki kalaslar arasına yerleştirildiği ve evi farelerden koruduğu ifade edilmiştir.

Senecio vernalis Waldst. & Kit.

Türkçe adı **:** Kanaryaotu

Yöresel isim **:** Hosen, Liffeg, Çiçeği zer

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Aroma

Kullanım şekli **:** Soğuk algınlığını gidermek için kurutulan bitki demlenir ve çay olarak tüketilmektedir. Kurutulan bitki toz haline getirilip, asalan bitkisi (*Biarum carduchorum*) ile karıştırılır ve mantarlı bölgenin üzerine sürülürse fayda sağlanıldığı söylenmektedir. Ayrıca hoş bir aroma katsın diye kuru çiçek durumları tütüne karıştırılmaktadır.

Lokalite: Bozceylan, Uğurtaş (Balca mezrası), Büyük Türbe Mahallesi. Hoca mezrası (Fatoze), Aksahrınç, Aşağı Cinpolat, Merkez (Harran), Çolpan, Toytepe, Şehit Nusretbey, Aslanlı (Berdelen)

Not: Oymak (2018) tarafından yapılan çalışmaya göre çiçekleri kaynatıldıktan sonra oluşan su ile saçlar yıkanılırsa saç renginin açılır. Süs amaçlı olarak da kız çocukları için taç yapımında kullanılır. Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmada kurutulan bitki çay olarak demlenip içildiğinde romatizma ve kadın hastalıklarına, Kaya ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmada ise mide rahatsızlığına iyi geldiği belirtilmiştir.

Silybum marianum (L.) Gaertn. subsp. *marianum*

Türkçe adı **:** Devedikeni

Yöresel isim **:** Kerbeş, Şok

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Gıda

Kullanım şekli **:** Genç bitki kurutulduktan sonra haşlanıp yiyilirse sinir sistemi rahatsızlıklarına iyi geldiği düşünülmektedir. Genç gövdenin kabuğu soyulup, çiğ olarak da tüketilir.

Lokalite: Bozceylan, Uğurtaş (Balca mezrası), Aslankuyusu, Yukarıbeydaş Mahallesi. Göklü mezrası, Şehit Nusretbey, Toytepe, Çolpan, Aşağı Cinpolat, Merkez (Harran), Alatlar, Sütlüce

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmada bitkinin direnç artırıcı, sinirsel problemlerin giderilmesi, safra kesesindeki taşlar ve mide ağrıları için kullanıldığı belirtilmektedir.

Taraxacum sintenisii Dahlst.

Türkçe adı **:** Urfaçıtlığı

Yöresel isim **:** Hosen, Şirok, Vardeşşidara, İlsen elfor

Kullanılan kısım **:** Çiçek

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Aroma

Kullanım şekli **:** Çiçek durumu kurutulup çay olarak demlemip içildiği zaman mide ekşimesine iyi geldiği söylenmektedir. Ayrıca kurutulmuş çiçek durumunun tütüne karıştırılarak hoş bir aroma elde edildiği de ifade edilmektedir.

Lokalite: Bozceylan, Uğurtaş (Balca mezrası), Aslankuyusu, Merkez (Harraan)

Tragopogon buphthalmoides (DC.) Boiss. var. *buphthalmoides*

Türkçe adı **:** Tarlayemliği

Yöresel isim **:** Seseban, Papatya

Kullanılan kısım **:** Çiçek, Kök

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Boya

Kullanım amacı 3 **:** Gıda

Kullanım şekli **:** Kurutulan çiçek durumu kına ile karıştırıldığında rengi daha da belirginleştirir ve bu şekilde şaça yakılan kınanın baş ağrısına da iyi geldiği düşünülmektedir. Ayrıca genç bitkinin kök kısmı soyulup çiğ olarak yenir.

Lokalite: Bozceylan, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol

Xanthium spinosum L.

Türkçe adı **:** Pıtrak

Yöresel isim **:** Kerbahan, Şok pıtrak

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Zararlı

Kullanım şekli **:** Gölgede kurutulan bitki çay olarak demlenip içilirse diabet rahatsızlığına iyi geldiği söylenmektedir. Ayrıca pamuk tarlalarının verimini de düşürdüğü ifade edilmektedir.

Lokalite: Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Merkez (Harran), Cinpolat, Dalca, Toytepe, Çolpan

Not: Akan ve arkadaşları. (2008) tarafından yapılan çalışmada deve yemi olarak ifade edilen bitki, Oymak (2018)'ın çalışmasında ise koyunların yününe yapışarak yün değerini düşürdüğü ve ekonomiye zarar verdiği belirtilmiştir. Fidan ve Akan (2019)'a göre de bitki kurutulup yakacak olarak kullanılmaktadır.

BORAGINACEAE

Alkanna megacarpa A.DC.

Türkçe adı **:** Yamaçhavacivası

Yöresel isim **:** Havaceva, Havaciva, Havacava

Kullanılan kısım **:** Kök

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Kökü kaynatılıp hayvan yağı ile karıştırılıp merhem kıvamına getirildikten sonra yaraların üstüne sürülürse yaranın iyileştiği söylenmektedir. Ayrıca bu merhem doğum yapan hayvanların genital bölgesinde bulunan yaralar için de kullanılmaktadır. Kökü çay olarak demlenip içildiğinde ise sindirim sistemindeki yaraları iyileştirdiği ifade edilmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Ceylanlı, Merkez (Harran), Yağmuralan Mahallesi (Işıldak mezrası)

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmada kökün boyar madde olarak kullanıldığı ifade edilmiştir. Bitki çay olarak demlenip içildiği zaman da bağırsak hastalıkları ve kabızlığa iyi geldiği belirtilmiştir.

Anchusa strigosa Banks & Sol.

Türkçe adı **:** Gelezan

Yöresel isim **:** İlsenfor

Kullanılan kısım **:** Kök

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Kökü kaynatılıp hayvan yağı ile karıştırılıp merhem kıvamına getirilir. Bu merhem doğum yapan hayvanların genital bölgesinde bulunan yaraları iyileştirmede kullanılmaktadır.

Lokalite: Yağmuralan Mahallesi (Işıldak mezrası)

BRASSICACEAE

Capsella bursa- pastoris (L.) Medik.

Türkçe adı **:** Çobançantası

Yöresel isim **:** Bıllec ayn, Dırdal, Şismarig

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Gıda

Kullanım şekli **:** Genç bitki doğranıp bulgur pilavına katılarak yenir. Bitkinin hazmı kolaylaştırdığı ve bağırsakları çalıştırdığı söylenmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Uğurtaş (Balca mezrası), Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Merkez (Harran), Bozceylan, Sütlüce

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre hayvan yemi, gıda ve ses çıkardığı için çocuklarda oyun amaçlı kullanımı vardır.

Lepidium sativum L. subsp. *sativum*

Türkçe adı **:** Tere

Yöresel isim **:** Hımmez

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Gıda

Kullanım şekli **:** Salatalarda veya çiğ olarak tüketilmektedir.

Lokalite: Bozceylan, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıbeydaş Mahallesi (Göklü mezrası), Toytepe, Yardımlı (Nasar)

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre tohumu bal ile karıştırılıp aç karnına tüketilirse bireyin zayıflamasına yardımcı olmaktadır.

Sinapis alba L. subsp. *alba*

Türkçe adı **:** Mamanık

Yöresel isim **:** Ğredli, Ğerdel, Hardel,

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Gıda

Kullanım amacı 3 **:** Zararlı

Kullanım şekli **:** Çay gibi demlenip içilirse sindirim sistemini çalıştırdığına inanılmaktadır. Taze yaprakları çiğ olarak ya da salatalara katılarak da tüketilmektedir. Ayrıca hayvanlar tarafından fazla tüketildiğinde şişkinliğe ve bunun sonucu olarak hayvanın rahatsızlanmasına neden olduğu da söylenmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Ceylanlı, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Aslankuyusu, Merkez (Harran), Aslanlı, Alatlar

Sinapis arvensis L.

Türkçe adı **:** Hardal

Yöresel isim **:** Ğerdel

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Gıda

Kullanım amacı 3 **:** Zararlı

Kullanım şekli **:** Çay gibi demlenip içilirse sindirim sistemini çalıştırdığına inanılmaktadır. Taze yaprakları çiğ olarak ya da salatalara katılarak da tüketilmektedir. Ayrıca hayvanlar tarafından fazla tüketildiğinde şişkinliğe ve bunun sonucu olarak hayvanın rahatsızlanmasına neden olduğu da söylenmektedir.

Lokalite: Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıbeydaş Mahallesi Göklü mezrası, Alatlar, Savacık

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmada kaynatılıp tüketildiğinde sindirim sistemine ve kabızlığa iyi geldiği belirtilmiştir. Batan (2021) tarafından yapılan çalışmada ise iştah açıcı olarak tüketildiği belirtilmiştir.

CAPPARACEAE

Capparis sicula Veill. subsp. *sicula*

Türkçe adı **:** Delikarpuzu

Yöresel isim **:** Ircelkubur, Şıfelleh, Keber, Kubar

Kullanılan kısım **:** Tüm Bitki

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** İnanç

Kullanım şekli **:** Meyvesinin yılan ısırığına iyi geldiği söylenmektedir. Meyvesine ise *feşelleh* denilmektedir. Ayrıca kökü nazar değmesin diye evlerin duvarına asılmaktadır.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Yağmuralan (Işıldak mezrası), Yukarıbeydaş (Göklü mezrası), Alatlar

Not: Oymak (2018) tarafından yapılan çalışmaya göre; romatizmal hastalıklarda kurutulan meyvesi döğülüp merhem şeklinde ağrıyan bölgeye sürüldüğünde iyi geldiği belirtilmiştir. Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmada bitkinin kurutulup yakacak olarak kullanıldığı ifade edilmiştir. Kaya ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmada ise kurutulmuş meyvesi demlenip tüketildiğinde romatizma ve kansere iyi geldiği, kuru meyvesi havanda döğülüp krem haline geldikten sonra harici yaralarda kullanıldığı ve kremini kınaya katıp karıştırılıp saça sürüldüğünde saça canlılık verdiği ifade edilmiştir.

CAPRIFOLIACEAE

Scabiosa argentea L. subsp. *argentea*

Türkçe adı **:** Yazısüpürgesi

Yöresel isim **:** Uşun el carrab

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Süpürge

Kullanım şekli **:** Bitkinin içinde kaynatıldığı su ile banyo yapıldığında kaşıntıya iyi geldiği söylenmektedir. Ayrıca kurutulan bitki demet haline getirilerek avlu veya bahçe temizliğinde süpürge olarak kullanılmaktadır.

Lokalite: Uğurtaş (Balca mezrası), Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Aslankuyusu, Yukarıbeydaş (Göklü mezrası), Savacık

CARYOPHYLLACEAE

Silene conoidea L.

Türkçe adı **:** Şıvananotu

Yöresel isim **:** Vard es sukkari, Şekrok

Kullanılan kısım **:** Çiçek

Kullanım amacı **:** Gıda

Kullanım şekli **:** Tatlımsı bir tadı olması nedeniyle çiçeği özellikle çocukları tarafından emilir.

Lokalite **:** Büyüktaş, Uğurtaş (Balca mezrası)

CISTACEAE

Helianthemum ledifolium (L.) Mill.

Türkçe adı **:** Kurugüngülü

Yöresel isim **:** Ciridi çimi, Nanieçuçuka

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Gıda

Kullanım amacı 2 **:** İndikatör

Kullanım şekli **:** Bitkinin meyveleri çerez olarak tüketiliyor. Ayrıca bitkinin meyveli hali bulunduğu bölgede keme mantarının bir göstergesi kabul edilmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Uğurtaş (Balca mezrası), Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze)

CONVOLVULACEAE

Convolvulus arvensis L.

Türkçe adı **:** Tarlasarmaşığı

Yöresel isim **:** Midded, Peçek

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Bu bitki ile gutup (*Tribulus terrestris* L.) çay olarak demlenip içilir ise soğuk algınlığına iyi geldiği söylenmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Yukarıbeydaş (Göklü mezrası), Ağcıl

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmada çiçeğinin boğaz ağrılarına iyi geldiği ifade edilmektedir. Kaya ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmaya göre kasalara yerleştirilen sebze ve meyvenin üstüne konularak bozulmaları geciktirilmektedir.

Convolvulus galaticus Rost. ex Choisy

Türkçe adı : Bozsarmaşık

Yöresel isim : Midded el hamri, Peçek

Kullanılan kısım : Tüm bitki

Kullanım amacı : Süpürge

Kullanım şekli : Kurutulup bağlanarak demet haline getirilip, süpürge yapımında kullanılmaktadır.

Lokalite: Büyüktaş, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Aşağı Cinpolat, Demirli

CRASSULACEAE

Sedum steudelii Boiss.

Türkçe adı : Kıraçdamkoruğu

Yöresel isim : Igneb el zib

Kullanılan kısım : Tüm bitki

Kullanım amacı 1 : Tıbbi

Kullanım amacı 2 : Gıda

Kullanım şekli : Bitki çay gibi demlenip içilidiğinde gaz giderdiğine inanılmaktadır. Ayrıca taze iken çiğ olarak da tüketilmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Aşağı Cinpolat

CUPRESSACEAE

Cupressus sempervirens L.

Türkçe adı : Servi

Yöresel isim : Sanubir

Kullanılan kısım : Kozalak

Kullanım amacı 1 : Tıbbi

Kullanım şekli : Nefes darlığı ve koah hastalığı için kozalağı çay olarak demlenip içilmektedir.

Lokalite : Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze)

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre süs, çit ve yakacak olarak kullanılmaktadır.

EUPHORBIACEAE

Euphorbia macroclada Boiss.

Türkçe adı **:** Neblul

Yöresel isim **:** Imheleb, Ğeşula devva

Kullanılan kısım **:** Lateks (süt)

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Bitkinin sütü (lateks) siğil üzerine damlatılırsa siğiller kaybolur. Ayrıca sütü kullanılarak yapılan merhem yaralara sürüldüğünde yaraların iyileştiği ifade edilmektedir.

Lokalite **:** Uğurtaş (Balca mezrası), Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze)

FABACEAE

Alhagi maurorum Medik subsp. *maurorum*

Türkçe adı **:** Aguldikeni

Yöresel isim **:** Ğernup, Harnup, Hurnif

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Mide ağrısı ve mide ekşimesi için çiçek tomurcukları tüketilmektedir. İshal ve diş ağrısı için kökü kaynatılıp suyu içiliyor. Kurutulan yaprakları yara üstüne konulduğunda iyileştirici özelliği olduğuna inanılmaktadır. Meyvesi kurutulup öğütülerek toz haline getirilir. Bu tozdan bir yemek kaşığı bir bardak su ile içilirse ishali durduğu söylenmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Ceylanlı, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Şehit Nusretbey

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre kurutulan bitki süpürge olarak kullanılmaktadır.

Argyrolobium crotalarioides Jaub. & Spach

Türkçe adı **:** Collik

Yöresel isim **:** Collik

Kullanılan kısım **:** Meyve

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Taze meyveleri bağırsakları çalıştırmak için tüketilmektedir.

Lokalite: Uğurtaş (Balca mezrası)

Astragalus hamosus L.

Türkçe adı **:** Koçboynuzu

Yöresel isim **:** Fassa, Koç mehrik, Tızzene

Kullanılan kısım **:** Meyve

Kullanım amacı 1 **:** Gıda

Kullanım amacı 2 **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Taze meyvesi çerez olarak tüketilmektedir. Meyvesi toplanıp kurutulduktan sonra çay gibi demlenip tüketilir ise böbrek taşlarını düşürüldüğüne inanılmaktadır.

Lokalite: Bozceylan, Uğurtaş (Balca mezrası), Aslankuyusu

Not: Oymak (2018) tarafından yapılan çalışmaya göre tüm bitki kaynatılıp lapa haline getirildikten sonra emziren annelerin göğüs uçlarında meydana gelen çatlakları iyileştirmek için sürüldüğü beliritlmektedir. Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre de meyvesi küpeye benzetildiği için takı olarak kullanılmaktadır. Kaya ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmada ise tüm bitkinin haşlanıp ağrıyan göğüs bölgesine sürüldüğü ifade edilmiştir.

Coronilla scorpioides (L.) W.D.J.Koch

Türkçe adı **:** Akrepburçağı

Yöresel isim **:** Koç mehrik, Culunban

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** -

Kullanım şekli **:** Bu bitki yörede sadece isim olarak tanınmaktadır.

Lokalite: Bozceylan, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze)

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmada tohumlarının çocuklar tarafından tüketildiği ifade edilmektedir.

Lathyrus cicera L.

Türkçe adı **:** Colban

Yöresel isim **:** Zırred, Kum sorrik

Kullanılan kısım **:** Meyve

Kullanım amacı **:** Gıda

Kullanım şekli **:** Taze meyvesi çerez olarak tüketilmektedir.

Lokalite: Uğurtaş (Balca mezrası), Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze)

Lathyrus sativus L.

Türkçe adı **:** Mürdümük

Yöresel isim **:** Kum sorrik, Bılliymi

Kullanılan kısım **:** Meyve

Kullanım amacı **:** Gıda

Kullanım şekli **:** Taze meyvesi çerez olarak tüketilmektedir.

Lokalite **:** Uğurtaş (Balca mezrası), Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze)

Lens culinaris Medik. subsp. *orientalis* (Boiss.) Ponert

Türkçe adı **:** Yasmık

Yöresel isim **:** Ades, Nisk

Kullanılan kısım **:** Meyve

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Taze meyvesinin bağırsakları çalıştırdığına inanılmaktadır.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze)

Prosopis farcta (Banks & Sol.) J.F.Macbr.

Türkçe adı **:** Çediotu

Yöresel isim **:** Ğarnup, Harnuf, Hurnif, Ğurnif

Kullanılan kısım **:** Meyve

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Gıda

Kullanım şekli **:** Çocuk sahibi olmak isteyen kadınlar olgun meyveyi toz haline getirip, sabahları aç karnına bir kaşık kadar tüketir. Ayrıca bu toz yoğurt ile karıştırılır ise ishali kestiği, zeytinyağı ile karıştırılıp suçiçeği olan kısma sürülürse de o bölgeyi iyileştirdği ifade edilmektedir. Meyveleri haşlanıp tuzlanarak tüketilmektedir.

Lokalite: Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Büyük Türbe Mh. Hoca mezrası (Fatoze), Aslankuyusu, Merkez (Harran)

Not: Oymak (2018) tarafından yapılan çalışmaya göre ham meyvesi demlenip tüketilir ise mide rahatsızlıkları ve şeker hastalığına iyi geldiği ifade edilmiştir. Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre; cinsel isteği azaltıcı olduğu ifade edilmektedir.

Trifolium stellatum L. var. *stellatum*

Türkçe adı **:** Yıldızyonca

Yöresel isim **:** Neflun

Kullanılan kısım **:** Çiçek

Kullanım amacı **:** Takı

Kullanım şekli **:** Meyve durumunda iken bitki çocuklar tarafından toka amaçlı kullanılır.

Lokalite **:** Uğurtaş (Balca mezrası)

Trigonella coelesyriaca Boiss.

Türkçe adı **:** Handekok

Yöresel isim **:** Nefel

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Yem

Kullanım şekli **:** Bu bitki yörede sadece isim olarak tanınmaktadır.

Lokalite: Bozceylan, Uğurtaş (Balca mezrası)

Not: Balos ve Akan (2007) tarafından yapılan çalışmada çiçeklerinden taç yapılıp, takı olarak kullanıldığı belirtilmiştir.

**Vicia faba* L.

Türkçe adı **:** Bakla

Yöresel isim **:** Bacilli, Bacille, Pekle

Kullanılan kısım **:** Meyve

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Haşlanan meyveleri lapa haline getirilip ağrıyan bölgelere uygulandığında ağrıyı azalttığı ifade edilmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Aslankuyusu, Şehit Nusretbey

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre; böbrek hastalıklarına iyi geldiği ifade edilmektedir.

Vicia narbonensis L. var. *narbonensis*

Türkçe adı **:** Kocafiğ

Yöresel isim **:** Bılıymi

Kullanılan kısım **:** Tohum

Kullanım amacı **:** Gıda

Kullanım şekli **:** Taze tohumu çerez olarak tüketilmektedir.

Lokalite: Bozceylan, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze)

Not: Kaya ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmada hayvan yemi olarak kullanıldığı belirtilmiştir.

GERANIACEAE

Erodium cicutarium (L.) L'Hér. subsp. *cicutarium*

Türkçe adı **:** İğnelik

Yöresel isim **:** Biğetri, Sıfif, Kuroncuk

Kullanılan kısım **:** Meyve

Kullanım amacı **:** Oyun

Kullanım şekli **:** Çocuklar bitkinin meyvelerini saatin yelkovanına benzeterek döndürmek suretiyle oyun amaçlı oynamaktadırlar.

Lokalite: Büyüktaş, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Merkez (Harran)

Geranium tuberosum L.

Türkçe adı **:** Çakmuz

Yöresel isim **:** Pelgizer

Kullanılan kısım **:** Yumru

Kullanım amacı **:** Gıda

Kullanım şekli **:** Yumrularının üzerindeki ince kabuk soyularak, çiğ olarak tüketilmektedir.

Lokalite **:** Uğurtaş (Balca mezrası)

Not: Akan ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan çalışmada sürgün kısmının yem olarak kullanıldığı ifade edilmiştir.

HYPERICACEAE

Hypericum triquetrifolium Turra

Türkçe adı **:** Pırpırotu

Yöresel isim **:** Aran, Bahtof

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Zararlı

Kullanım şekli **:** Suyla kaynatılan bitkinin buharı yaralı bölgeye tutulduğunda dezenfektan görevi gördüğü düşünülmektedir. Bitki ile kaynatılıp soğutulan su ile gargara yapıldığında diş ağrısına, diş iltihabına ve ağız yaralarına, yıkanıldığında ise uyuza iyi geldiğine inanılmaktadır. Çay olarak demlenip çeyrek bardak kadar içildiğinde mide yaralarına iyi geldiği söylenmektedir. Kurutulup kaynatıldıktan sonra dolapta bir süre bekletilip içilirse kalpteki damar tıkanıklığına iyi geldiği ve damarların açıldığına inanılmaktadır. Ayrıca bu bitkinin koyunlar tarafından tüketildiğinde şişip ölmelerine neden olduğu da söylenmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Ballıca, Ceylanlı, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Yukarıbeydaş (Göklü mezrası), Merkez (Harran), Aslanlı

Not: Akan ve Ayaz (2015) tarafından yapılan çalışmaya göre sürgün kısmı kesme, bastık ve pekmez şerbetinin içine konularak tüketildiği ifade edilmiştir. Akan ve

arkadaşları (2015) tarafından yapılan çalışmaya göre de hayvanlar tüketmesi sonucu tüylerinin döküldüğü ve bitkinin yapraksız dallarının ortalama 4-5 dakika kaynatılmasıyla elde edilen kahverengi ve mor renkler ile yün ipliklerin boyandığı belirtilmiştir. Oymak (2018) tarafından yapılan çalışmada bitkinin tamamı kaynatılıp lapa haline geldikten sonra ağrıyan bölgeye sürüldüğünde ağrının geçtiği ödemi geçirdiği, ayrıca kurutulup çay gibi demlendikten sonra tüketilir ise baş ağrısı, bademcik ve şeker hastalığına iyi geldiği ifade edilmiştir. Aslan (2019) tarafından yapılan çalışmada da egzama, ayak kaşıntısı ve alerji için kullanıldığı ifade edilmiştir.

IRIDACEAE

Crocus cancellatus Herb. subsp. *damascenus* (Herb.) B.Mathew

Türkçe adı **:** Pivok

Yöresel isim **:** Helevan, Pivok

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Gıda

Kullanım amacı 2 **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Bitkinin tamamı kaynatılıp soğutulur. Bu suyun göze damlatıldığında göz ağrısına iyi geldiği düşünülmektedir. Bunun yanısıra taze yumrusu tüketilmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Uğurtaş (Balca mezrası), Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze)

IXIOLIRIACEAE

Ixiolirion tataricum (Pall.) Schult. & Schult.f. var. *tataricum*

Türkçe adı **:** Köpekotu

Yöresel isim **:** Sirme kuçuga

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** -

Kullanım şekli **:** Bu bitki yörede sadece isim olarak tanınmaktadır.

Lokalite: Uğurtaş (Balca mezrası)

Not: Oymak (2018) tarafından yapılan çalışmada taze meyvelerinin kanserli hastalara ve meyvesi ikiye bölünüp kokusu koklanır ise sara hastalarına iyi geldiği ifade

edilmektedir. Kaya ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmada da soğan ve genç meyvelerinin tüketildiği ifade edilmektedir.

JUGLANDACEAE

**Juglans regia* L.

Türkçe adı **:** Ceviz

Yöresel isim **:** Cozz, Dara guzie

Kullanılan kısım **:** Meyve

Kullanım amacı **:** Boya

Kullanım şekli **:** Taze meyvenin kabuğu kurutulup, toz haline getirildikten sonra kına ile karıştırılırsa kınanın daha iyi renk verdiği düşünülmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Ballıca, Aslankuyusu, Yukarıbeydaş (Göklü mezrası), Merkez (Harran)

Not: Oymak (2018) tarafından yapılan çalışmaya göre genç yapraklar demlenip, çay olarak günlük bir bardak tüketilir ise her derde deva olduğu ifade edilmiştir. Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre de yeşil kabuğunun kaynatılması sonucu oluşan su ayak çataklarının iyileşmesini sağladığı ifade edilmiştir. Aslan (2019) tarafından yapılan çalışmada tohumunun romatizmaya iyi geldiği ve şekeri düşürdüğü ifade edilmiştir. Kaya ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmada da yaprakları çay gibi demlenip tüketildiğinde soğuk algınlığına iyi geldiği ifade edilmiştir.

LAMIACEAE

Ajuga chamaepitys (L.) Schreb. subsp. *chia* (Schreb.) Arcang.

Türkçe adı **:** Acıgıcı

Yöresel isim **:** Hamırkesen, Ğamırkesen

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Zararlı

Kullanım şekli **:** Kurutulan bitki çay olarak demlenip içilirse soğuk algınlığına hazımsızlığa iyi geldiği ifade edilmektedir. Ayrıca kurutulup toz haline getirilen bitki su ile içildiğinde ishale iyi geldiği söylenmektedir. Anne sütü ile beslenen çocuklarda

eğer karın ağrısı olursa bu bitki çay gibi demlenip anneye içirilir ve bu şekilde çocukta oluşan karın ağrısının geçtiği ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra çocuk gelişimi için iyi olduğu düşünülerek de tüketiliyor. Hayvanların bu bitkiyi yediği zaman sütlerinin tadının bozulduğu söylenmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Merkez (Harran), Yağmuralan (Işıldak mezrası)

Not: Oymak (2018) tarafından yapılan çalışmaya göre çiçekli evrede tüm bitki kurutulup ya demlenerek veya öğütülüp bir çay kaşığı kadar tüketilir ise romatizma, karın, mide baş ağrılarına iyi geldiği ifade edilmektedir. Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre de sürgün kısmı kaynatılıp lapa haline getirilerek kullanıldığında hemoroide iyi geldiği belirtilmiştir. Kaya ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmada ise bitki kurutulup çay gibi demlenerek tüketildiğinde korkuya iyi geldiği ifade edilmiştir.

Clinopodium congestum (Boiss. & Hausskn.) Kuntze

Türkçe adı **:** Başlıfesleğen

Yöresel isim **:** Nina essıfa, Nina sıfa, Pungie tehta

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Koruyucu

Kullanım şekli **:** Kaynatılıp suyu ile kına yoğrulup başa sürüldüğü zaman baş ağrısına iyi geldiği düşünülmektedir. Çay olarak demlenip içildiğinde iştah açtığı ve böbrek taşı düşürülmesine yardımcı olduğu ifade edilmektedir. Ğamırkesen ve Nane es sıfa ile birlikte kaynatılıp çay olarak tüketildiği zaman kansere iyi geldiği düşünülmektedir. Ayrıca kokusundan dolayı yılanın bulunduğu bölgeye gelmediği söylenmiştir.

Lokalite: Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Yağmuralan (Işıldak mezrası)

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre baharat olarak kullanılmanın yanısıra çay gibi demlenip tüketilirse böbrek rahatsızlıkları ile kadın hastalıklarına iyi geldiği ve kas gevşetici olduğu ifade edilmiştir.

Mentha pulegium L.

Türkçe adı **:** Yarpuz

Yöresel isim **:** Nane es sıfa

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Çay olarak demlenip içildiğinde soğuk algınlığını, mide ağrısını ve mide bulantısını giderdiği, böbrek taşlarının düşmesine yardımcı olduğu ve ishale kesmede fayda sağladığı ifade edilmektedir. Ayrıca sıtmaya yakalanan kişilere şeker ile karıştırılıp içirilirse iyi geldiği düşünülmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Ceylanlı, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze)

Not: Balos ve akan (2007) tarafından yapılan çalışmaya göre demlenip tüketildiğinde romatizmaya iyi geldiği belirtilmiştir. Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre de suyu ile gargara yapıldığında diş ve diş etine iyi geldiği demlenerek tüketildiğinde ise adet düzensizliğine iyi gediği ifade edilmiştir. Batan (2021) tarafından yapılan çalışmada çayı yapılıp tüketildiğinde bağışıklığı güçlendirdiği ifade edilmiştir.

**Ocimum basilicum* L.

Türkçe adı **:** Fesleğen

Yöresel isim **:** Reyhan, Rıhan, Toprehan

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Koku

Kullanım şekli **:** Güzel kokusu nedeniyle evlerde yetiştirilmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası) Yukarıyakınyol

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre çayı yapılıp tüketildiğinde şişkinlik giderici, bağırsak çalıştırıcı, soğuk algınlığı ve gribe iyi geldiği, çiğnenir ise insana sakinlik ve dinginlik verdiği ifade edilmektedir. Kaya ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmada kokusundan dolayı evlerde sinek kovucu olarak kullanıldığı ifade edilmiştir. Batan (2021) tarafından yapılan çalışmada da salataya katıldığı belirtilmiştir.

Phlomis bruguieri Desf.

Türkçe adı : Kabaçalba
Yöresel isim : Guhbellok, Lizzene, Liden, Lizzeni, Lidene
Kullanılan kısım : Tüm bitki
Kullanım amacı 1 : Tıbbi
Kullanım amacı 2 : Ev eşyası
Kullanım şekli : Kutulan bitki çay olarak demlenip içilirse nefes darlığının geçtiğine inanılmaktadır. Koyunların sağımı esnasında kovadaki sütün üzerinden köpüğü almak için yaprakları bir kaşık gibi kullanılmaktadır.
Lokalite: Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Merkez (Harran), Yağmuralan (Işıldak mezrası)
Not: Oymak (2018) tarafından yapılan çalışmaya göre papatya ile birleştirilerek toka yapımında kullanıldığı, Ayrıca mercimek tarlasında gelişir ise mercimeğe zarar verdiği belirtilmiştir. Akan ve Fidan (2019) tarafından yapılan çalışmada ise kökünün çıkarılıp kurutulduktan sonra yakacak olarak kullanıldığı ifade edilmiştir.

Salvia palaestina Benth.
Türkçe adı : Sürmelişalba
Yöresel isim : Kunçibeji
Kullanılan kısım : Tüm bitki
Kullanım amacı : Tıbbi
Kullanım şekli : Çay olarak demlenip tüketildiğinde baş ağrısına iyi geldiği düşünülmektedir.
Lokalite: Uğurtaş (Balca mezrası)
Not: Akan ve Fidan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre soğuk algınlığı için yaprakları çay gibi demlenip tüketilmektedir.

Sideritis libanotica Labill. subsp. *kurdica* (Bornm.) Hub.-Mor.
Türkçe adı : İnceçay
Yöresel isim : Benç
Kullanılan kısım : Meyve
Kullanım amacı : Tıbbi

Kullanım şekli **:** Olgun meyveleri köze atılıp, dumanı ağız boşluğuna çekilirse diş ağrısını dindirdiği düşünülmektedir.

Lokalite: Yukarıyakınyol

Not: Oymak (2018) tarafından yapılan çalışmaya göre çay gibi demlenip tüketildiğinde boğaz ağrısı, öksürük ve mide rahatsızlıklarına iyi gelmeketedir. Akan ve Fidan (2019) tarafından yapılan çalışmada ise demlenmiş çayı tüketildiğinde mide bulantısına iyi geldiği, sakinleştirici bir etkiye sahip olduğu ifade edilmiştir.

Teucrium polium L. subsp. *polium*

Türkçe adı **:** Acıyavşan

Yöresel isim **:** Cade, Tealik

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Çay olarak demlenip içilirse veya kurutulup toz haline getirilen bitki su ile içildiğinde baş ile karın ağrısına iyi geldiği, ayrıca şekeri dengelediği söylenmektedir. Ayrıca bu tozun bebeklerde uyku etkisi yaptığı düşünülmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Uğurtaş (Balca mezrası), Ceylanlı, Aslankuyusu, Merkez (Harran), Aslanlı, Yağmuralan Mh. (Işıldak mezrası)

Not: Balos ve Akan (2007) tarafından yapılan çalışmaya göre idrar sökücü, böbrek taşı ve böbrekteki kumları dökmek için kullanıldığı gibi bağırsak kurtlarını vücuttan atılması kabızlığı önleyici olarak rol oynadığı ifade edilmektedir. Oymak (2018) tarafından yapılan çalışmada ise korkuya ve şeker hastalığına iyi geldiği ifade edilmektedir.

Teucrium pruinosum Boiss.

Türkçe adı **:** Puslumahmut

Yöresel isim **:** Mıtemor, Zırrec

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Çay olarak demlenip içildiğinde korkuya iyi geldiği düşünülmektedir.

Lokalite: Uğurtaş (Balca mezrası), Yağmuralan (Işıldak mezrası)

Not: Oymak (2018) tarafından yapılan çalışmada da korkuya iyi geldiği ifade edilmiştir.

Thymbra spicata L. subsp. *spicata*

Türkçe adı **:** Zahter

Yöresel isim **:** Zahter, Cehter, Izğatar

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Çay olarak demlenip içildiği zaman soğuk algınlığına, bronşite, mide ağrısına iyi geldiği, ayrıca şişkinliği giderdiği düşünülmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Yağmuralan (Işıldak mezrası)

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre kaynatılmış suyu gargara şeklinde kullanıldığında diş ve diş etine iyi geldiği belirtilmiştir.

LYTHRACEAE

Punica granatum L.

Türkçe adı **:** Nar

Yöresel isim **:** Rumman, Hennar

Kullanılan kısım **:** Meyve

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Boya

Kullanım şekli **:** Kabuğu kurutulup çay olarak demlenip içildiğinde ishali kestiği, bağırsaktaki iltihapları temizlediği ve mide yanmasını giderdiği düşünülmektedir. Dört parçaya bölünüp kaynatılan narın suyu sabahları aç karnına içilirse midedeki iltihabı temizlediğine inanılmaktadır. Kabuğu kurutulup, toz haline getirildikten sonra şeb ve üzüm pekmezi ile karıştırılır ve bu karışım ağzı içinde yara olan hayvana verilirse yarayı iyileştirdiği söylenmektedir. Kına rengini daha da belirginleştirmek için kabuğu kurutulup toz haline getirilerek kınaya karıştırılmaktadır.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Ballıca, Ceylanlı, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Aslankuyusu, Yukarıbeydaş (Göklü mezrası), Merkez (Harran)

Not: Balos ve Akan (2007) tarafından yapılan çalışmaya göre kurutulup toz haline getirilerek hayvanlara ishal kesici olarak verildiği belirtilmiştir. Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre de toz haline getirilerek öksürük giderici, kabızlık önleyici ve çocuklarda altına kaçırmayı önlemek amaçlı kullanıldığı ifade edilmiştir. Kaya ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmada ise nazar için meyvesinin kurutulup duvara asıldığı belirtilmiştir.

MALVACEAE

**Abelmoschus esculentus* (L.) Moench

Türkçe adı **:** Bamya

Yöresel isim **:** Bamyı, Bamye, Bami

Kullanılan kısım **:** Meyve

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Gıda

Kullanım şekli **:** Taze veya kurutulmuş bamya tütün ile havanda öğütülüp merhem haline getirilip çıban gibi yaraların üstüne konulmaktadır Bu şekilde iltihabın toplanıp, sivri bir cisimle patlatırak dışarı akması sağlanıyor. Meyve çiğ olarak tüketildiğinde kireçlenmeye iyi geldiği düşünülmektedir. Meyve kızartılıp aç karnına tüketildiğinde ise kan şekerini düşürdüğüne inanılmaktadır.

Lokalite: Büyüktaş, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Merkez (Harran)

Not: Oymak (2018) tarafından yapılan çalışmada meyvesi haşlanıp, un ile karıştırılıp lapa haline getirildikten sonra ağrıyan bölgenin üstüne konulursa ağrıyı azalttığı ifade edilmektedir. Kaya ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmada ise taze meyvesi haşlanıp lapa haline geldikten sonra bel fıtığının olduğu bölgeye uygulandığında bel fıtığına iyi geldiği belirtilmiştir.

Alcea striata (DC.) Alef. subsp. *striata*

Türkçe adı **:** Yivlihatmi

Yöresel isim **:** Hatmiyyi

Kullanılan kısım **:** Çiçek

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Kuru çiçekleri çay olarak veya süt ile karıştırılıp içildiğinde nefes darlığına, zatürreye, bağırsak çalıştırmaya, ses kısılmasına ve öksürüğe iyi geldiği düşünülmektedir. Ayrıca regl olan kadınlara da fayda sağladığı ifade edilmektedir. Ceylanların su ihtiyacını karşılamak için çiçeklerini yediği düşünülmektedir.

Lokalite: Bozceylan, Aslankuyusu, Yukarıbeydaş (Göklü mezrası), Merkez (Harran)

Not: Akan ve Fidan (2019) tarafından yapılan çalışmada çiçeğinin kaynatılıp suyu tüketildiğinde solunum sistemi hastalıklarına iyi geldiği ifade edilmiştir.

**Gossypium hirsutum* L.

Türkçe adı **:** Kabapamuk

Yöresel isim **:** Gutun, Gihayi pemı

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** İnanç

Kullanım amacı 2 **:** Yakacak

Kullanım amacı 3 **:** Boya

Kullanım şekli **:** Meyvesi bereket getirsin diye duvara asılmaktadır. Ürün toplandıktan sonra kalan bitki kısımları yakacak olarak kullanılmaktadır. Pamuk kozalağının kabuk (kaliksleri) kısmının boyar madde eldesi için kullanıldığı da ifade edilmiştir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Ballıca

Not: Batan (2021) tarafından yapılan çalışmada tohumlarından yağ elde edildiği ifade edilmiştir.

Malva neglecta Wallr.

Türkçe adı **:** Çobançöreği

Yöresel isim **:** Hıbbazz, Hubaz, Ğubbas, Tollik

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Gıda

Kullanım amacı 2 **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Taze bitki soğan, biber ile birlikte yağda kızartılarak veya bulgur pilavının içerisine katılarak tüketilmektedir. Bu yemeğe yöresel olarak *pipaz* denir. Ayrıca bu yemek bağırsak çalıştırıcı olduğu düşünüldüğü için de tüketilmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Aslanlı

Not: Balos ve Akan (2007) tarafından yapılan çalışmada sürgün kısımlarının iltihap kurutucu, idrar söktürücü ve çıban açıcı olarak kullanıldığı belirtilmeketedir.

Malva sylvestris L.

Türkçe adı **:** Ebegümeci

Yöresel isim **:** Hıbbazz, Hubaz, Ğubbas, Tollik

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Gıda

Kullanım amacı 2 **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Taze bitki soğan, biber ile birlikte yağda kızartılarak veya bulgur pilavının içerisine katılarak tüketilmektedir. Bu yemeğe yöresel olarak *pipaz* denir. Ayrıca bu yemek bağırsak çalıştırıcı olduğu düşünüldüğü için de tüketilmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Aslanlı, Aslankuyusu

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre yaprakları lapa haline getirilip egzamaya veya yaralı bölgenin üstüne sürüldüğünde iyileştirici bir özelliği olduğu ifade edilmeketedir. Aslan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre ise idrar sökücü olarak veya çocuk sahibi olmak isteyen kadınlara haşlanıp, tuz ve yağ kızartılarak verilmektedir. Batan (2021) tarafından yapılan çalışmada çay olarak demlenip tüketildiğinde romatizma ve öksürüğe iyi geldiği ifade edilmektedir.

MORACEAE

**Ficus carica* L. subsp. *carica*

Türkçe adı **:** İncir

Yöresel isim **:** Tin, Heicir

Kullanılan kısım **:** Süt

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Kopartılan yaprağın sütü siğil üzerine damlatılırsa siğilin kaybolduğu söylenmektedir. Özellikle genital bölgelerde çıkan siğillerde kullanıldığı ifade edilmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Ballıca, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Merkez (Harran)

Not: Akan ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan çalışmaya göre genç dallarından kolye yapılmaktadır. Akan ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan çalışmaya göre de sütünün sivilceleri temizlediği ifade edilmektedir. Oymak (2018) tarafından yapılan çalışmada yoğurt yapımından meyvesinin sütü maya olarak kullanıldmaktadır. Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmada kuruyan yaprakları kaynatılır ve bu su ile hemoroid ve çıban gibi yaralar temizlenirse iyileştirici özelliği olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca dalından elde edilen sütün diş ağrısına da iyi geldiği belirtilmektedir. Aslan (2019) tarafından yapılan çalışmada ise kaynamış suyunun içildiğinde kısırlığı giderdiği ve damar açıcı olduğu ifade edilmektedir.

**Morus alba* L.

Türkçe adı **:** Akdut

Yöresel isim **:** Haptut, Tu gevr

Kullanılan kısım **:** Yaprak

Kullanım amacı **:** Gıda

Kullanım şekli **:** Taze yaprakları ile sarma yemeği yapılmaktadır.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol

Not: Oymak (2018) tarafından yapılan çalışmaya göre meyvesinden pestil, gövdesinden tokmak (mekut) yapıldığı ifade edilmiştir. Aslan (2018) tarafından yapılan çalışmaya göre de meyvesi tüketildiğinde ağız içi yaralara ve şekere iyi geldiği ifade edilmektedir. Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmada ise aç karnına tüketildiğinde sindirim sistemini çalıştırdığına, çocuklarda zeka gelişimine katkı sağladığı ve yapraklarının kaynatılıp suyu içildiğinde idrar sökücü özelliği olduğu belirtilmiştir.

**Morus nigra* L.

Türkçe adı **:** Karadut

Yöresel isim **:** Haptutun esvet, Tu reş

Kullanılan kısım **:** Meyve, Yaprak

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Gıda

Kullanım şekli **:** Karadut pekmezinin çocuklarda pamukçuk denilen hastalığa iyi geldiği düşünülmektedir. Taze yapraklarından sarma yemeği yapılmaktadır.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Ballıca, Aslankuyusu,

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre kanayan bölgelere karadut yaprağı sürülür ise kanamanın durduğu, pekmezi tüketilir ise kan üretimine ve kemik gelişimine fayda sağladığı belirtilmiştir. Ayrıca gövde ve dal kısımlarından arı kovanı yapıldığı ifade edilmiştir.

NITRARIACEAE

Peganum harmala L.

Türkçe adı **:** Üzerlik

Yöresel isim **:** Harmal, Boğır

Kullanılan kısım **:** Meyve

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Nazarlık

Kullanım amacı 3 **:** İnanç

Kullanım amacı 4 **:** Koku

Kullanım şekli **:** Kuru meyveleri ateşe atılıp kokusu içe çekildiğinde baş ağrısı ve baş dönmesine iyi geldiği düşünülmektedir. Evlerde nazara karşı korunma amaçlı süs olarak duvara asılmaktadır. Koku vermesi için cuma geceleri meyveleri köze atılmaktadır.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Ceylanlı, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Aslankuyusu, Merkez (Harran)

Not: Balos ve Akan (2007) tarafından yapılan çalışmaya göre kök kısmının kaynatılır ve bu su ile gargara yapılırsa diş ağrısına, kuru meyve öğütülüp su ile tüketilirse de karın ağrısı ve hemoroide iyi geldiği belirtilmiştir. Akan ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan çalışmada ise ölen kişinin ruhunun arındırılması için meyvelerinin yakıldığı ifade edilmiştir. Kaya ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmada kuyruk yağı ve kuru meyve iç içe konup bir tülbent ile örtüldükten sonra bu karışımın buharının diş ağrısı ve diş çürüklerine iyi geldiği ifade edilmektedir.

OLEACEAE

**Olea europaea* L. subsp. *europaea*

Türkçe adı **:** Zeytin

Yöresel isim **:** Zeytun, Dara zeytuna

Kullanılan kısım **:** Tohum ve Yaprak

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Taze yaprağı çiğ olarak çiğnenip ağrıyan dişin üzerine konulursa diş ağrısına iyi geldiği düşünülmektedir. Kuru yaprakları çay olarak demlenip içilirse kolesterolü düşürdüğü, bağırsakları çalıştırdığı, hazmı kolaylaştırdığı ve astıma iyi geldiği söylenmektedir. Mide yanması için zeytin çekirdeği (tohum) tüm olarak yutulduğu belirtilmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Ballıca, Ceylanlı, Merkez (Harran)

Not: Oymak (2018) tarafından yapılan çalışmaya göre yaprak kaynatılıp suyu içildiğinde şekeri düzenlediği ve kaşıntıyı gidermek için kaşınan bölgeye lapasının sürüldüğü ifade edilmiştir. Fidan ve Oymak (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre zeytinyağının cildi nemlendirdiği ifade edilmiştir.

PAPAVERACEAE

Papaver rhoeas L.

Türkçe adı **:** Gelincik

Yöresel isim **:** Ahmar takiye, Hamar takiye, Çiçeğa sor

Kullanılan kısım **:** Çiçek

Kullanım amacı 1 **:** Boya

Kullanım amacı 2 **:** Zararlı

Kullanım şekli **:** Kututulan çiçekleri kaynatılarak boyar madde elde edilmektedir. Çiçeğine dokunulduğu zaman el ya da kolun şişmeye başladığı ifade edilmektedir.

Lokalite: Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Aslankuyusu, Aksahrınç

Not: Balos ve Akan (2007) tarafından yapılan çalışmaya göre yaprakları kına gibi ele sürülerek renk verici olarak kullanılmaktadır. Ayrıca çocuklar tarafından oyun amaçlı çiçek parçaları (taç yaprak) patlatılarak ses çıkartıldığı ifade edilmektedir. Aslan (2019) tarafından yapılan çalışmada ise taze sürgünlerin kavrulup tüketildiği ifade edilmektedir.

POACEAE

Avena sterilis L. subsp. *sterilis*

Türkçe adı **:** Şifan

Yöresel isim **:** Gihay reş, Fırfıs

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** -

Kullanım şekli **:** Bu bitki yörede sadece isim olarak tanınmaktadır.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Ceylanlı, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Aslankuyusu, Merkez (Harran)

Bromus japonicus Thunb. subsp. *japonicus*

Türkçe adı **:** İyeotu

Yöresel isim **:** Sifi, Sifiyen, Gihay reş

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** -

Kullanım şekli **:** Bu bitki yörede sadece isim olarak tanınmaktadır.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Ceylanlı, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Aslankuyusu, Merkez (Harran)

Not: Kaya ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmaya göre hayvanlar tarafından tüketildiğinde sütünün acı olduğu ifade edilmektedir.

**Hordeum vulgare* L.

Türkçe adı **:** Arpa

Yöresel isim **:** Sıir, Cehe

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Yapı malzemesi

Kullanım amacı 2 **:** Yakacak

Kullanım şekli **:** Kuru sapları öğütülüp çamur ile karıştırılarak kerpiç ev yapımında harç olarak kullanılmaktadır. Ayrıca saplarından yakacak olarak da yararlanılmaktadır.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre süs olarak evin duvarlarına asıldığı gibi yanık bölgelere yağda kızartılıp sürüldüğü de ifade edilmiştir.

Triticum aestivum L.

Türkçe adı **:** Ekmeklikbuğday

Yöresel isim **:** Hunta, Genım

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı 1 **:** Yapı malzemesi

Kullanım amacı 2 **:** Yakacak

Kullanım şekli **:** Kuru sapları öğütülüp çamur ile karıştırılarak kerpiç ev yapımında harç olarak kullanılmaktadır. Ayrıca saplarından yakacak olarak da yararlanılmaktadır.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Yukarıbeydaş (Göklü mezrası), Aksahrınç

**Zea mays* L. subsp. *mays*

Türkçe adı **:** Mısır

Yöresel isim **:** Arnus, Garıs

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Yakacak

Kullanım şekli **:** Kuru sapları yakacak olarak kullanılmaktadır.

Lokalite **:** Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol

Not: Kaya ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmaya göre böbrekteki kumları düşürmek için püsküllleri kaynatılıp suyunun tüketildiği ifade edilmiştir.

Phragmites australis (Cav.) Trin. ex Steud.

Türkçe adı **:** Kamış

Yöresel isim **:** Zel

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Yapı malzemesi

Kullanım şekli: Kerpiç evlerin tavan kısmınının yapımında kullanılmaktadır. Düzenli olarak yerleştirilen bitkinin üstüne toprak dökülmektedir.

Lokalite: Aslanlı, Büyüktaş

Not: Balos ve Akan (2007) tarafından yapılan çalışmada at için boyunluk, gölgelik ve yakacak olarak kullanıldığı ifade edilmiştir. Kaya ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmaya göre de sepet yapımında kullanılmaktadır.

PORTULACACEAE

**Portulaca oleracea* L.

Türkçe adı **:** Semizotu

Yöresel isim **:** Hamge, Pırpar

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Taze bitkinin kaşınan bölgeye sürüldüğünde kaşıntıyı azalttığı, yazın sıcak günlerde vücutta meydana gelen kabarıklıklara sürüldüğünde ise bunu azalttığı ifade edilmektedir. Ayrıca çiğ olarak tüketildiğinde bağırsakları çalıştırıdığına inanılmaktadır.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Aslankuyusu, Merkez (Harran), Aksahrınç, Alatlar

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmada böbrek kumu dökme ve vücudun direncini artırmak için tüketildiği ifade edilmiştir.

RANUNCULACEAE

**Nigella sativa* L.

Türkçe adı **:** Çörekotu

Yöresel isim **:** Haptosode

Kullanılan kısım **:** Tohum

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Beyaz arpa, badem ve çörek otu tohumları havanda öğütülüp tüketildiğinde şekeri dengelediği düşünülmektedir. İyice çiğnenerek yenirse bağırsakları çalıştırdığı ifade edilmektedir. Kansere iyi geldiği düşünülmektedir. Halk arasında her derde deva olarak tabir edilmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Yukarıyakınyol, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Aslankuyusu, Merkez I(Harran)

Ranunculus asiaticus L.

Türkçe adı **:** Şakayıklalesi

Yöresel isim **:** Vard el hamar, Çiçega sor

Kullanılan kısım **:** Çiçek

Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi

Kullanım amacı 2 **:** Zararlı

Kullanım şekli **:** Çiçekleri havanda öğütülüp merhem haline getirilip romatizmalı bölgeye sürüldüğü zaman bir süre sonra iltihap oluştuğu ve bu iltihabın sivri bir cisim ile patlatılırak temizlendiği ifade edilmektedir. Ayrıca çiçeğinin vücuda temas ettiğinde yakıcı etki yaptığı söylenmektedir.

Lokalite: Büyüktaş, Uğurtaş (Balca mezrası)

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmada boyar madde olarak kullanıldığı ifade edilmektedir.

ROSACEAE

Amygdalus orientalis Mill.

Türkçe adı **:** Payam
Yöresel isim **:** Pıyam
Kullanılan kısım **:** Tohum
Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi
Kullanım şekli **:** Tohumu öğütüldükten sonra bal ile karıştırılıp tüketildiğinde koah hastalığına, tohumu çay olarak demlenip içildiğinde ise astım ve bronşite iyi geldiği ifade edilmektedir.
Lokalite: Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Yukarıbeydaş (Göklü mezrası), Duran
Not: Oymak (2018) tarafından yapılan çalışmada tohumunun tüketildiğinde kan şekerini düşürdüğü ve gözleri güçlendirdiği ifade edilmiştir.

Rubus sanctus Schreb.
Türkçe adı **:** Böğürtlen
Yöresel isim **:** Degel alge
Kullanılan kısım **:** Meyve
Kullanım amacı **:** Gıda
Kullanım şekli **:** Meyvesi gıda amaçlı olarak tüketilmektedir.
Lokalite **:** Büyüktaş
Not: Balos ve Akan (2007) tarafından yapılan çalışmada meyvelerinin kuvvet ve dinçlik verdiği ifade edilmiştir.

SOLANACEAE
**Lycopersicon esculentum* Mill.
Türkçe adı **:** Domates
Yöresel isim **:** Ifrinci
Kullanılan kısım **:** Meyve
Kullanım amacı 1 **:** Tıbbi
Kullanım amacı 2 **:** Yakacak
Kullanım şekli **:** Arı sokma vakalarında sokulan bölgenin üzerine konulursa acıyı azalttığı ifade edilmiştir. Ayrıca domates salçası yapımında geriye kalan meyve

kabukları topak haline getirilerek, güneşte kurutulmakta ve özellikle ekmek yapımı sırasında ateş yakarken tutuşturucu olarak yararlanılmaktadır.

Lokalite: Büyüktaş, Büyüktaş, Çolpan, Savacık, Aslanlı (Berdelen), Aşağı Cinpolat, Yukarıbeydaş (Göklü mezrası)

**Solanum melongena* L.

Türkçe adı **:** Patlıcan

Yöresel isim **:** Bedincan

Kullanılan kısım **:** Meyve

Kullanım amacı **:** İnanç

Kullanım şekli **:** Patlıcan kesilip içine arpa konulur ve dua edilip, güneşe kurumaya bırakılır. Bu şekilde patlıcan kuruduğu zaman siğilin de kuruduğuna inanılmaktadır.

Lokalite: Büyüktaş

Not: Fidan ve Akan (2019) tarafından yapılan çalışmada sindirim sistemi rahatsızlığı ve kalp hastalıklarına iyi geldiği ifade edilmektedir.

**Solanum tuberosum* L.

Türkçe adı **:** Patates

Yöresel isim **:** Bıtata

Kullanılan kısım **:** Gövde (Yumru)

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Patates soyulup suda kaynatılır ve dinlendirilir. Bu su ağrıyan göze damlatıldığında göz ağrısının geçtiği söylenmektedir.

Lokalite **:** Büyüktaş

TERFEZIACEAE

Terfezia boudieri Chatin MD

Türkçe adı **:** Domalan

Loak adı **:** Keme, Ifdır

Kullanılan kısım **:** Tümü

Kullanım amacı 1 **:** Gıda

Kullanım amacı 2 **:** İnanç

Kullanım şekli **:** Soğan, biber, salça ile yağda kızartılıp tüketilmektedir. Ayrıca hava gök gürültülü olduğu zaman mantarın bu gök gürültüsünden korktuğu için çıktığına inanılmaktadır.

Lokalite: Bozceylan, Yukarıbeydaş (Göklü mezrası), Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze)

Not: Balos ve Akan (2007) tarafından yapılan çalışmada afrodizyak etkiye sahip olduğu ve göz enfeksiyonlarına karşı iyi geldiği ifade edilmiştir.

URTICACEAE

Urtica dioica L. subsp. *diocia*

Türkçe adı **:** Isırgan

Yöresel isim **:** Gress, Gezgezok

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Çay olarak demlenip içilirse şeker hastalığına, romatizmaya ve idrar sökümüne iyi geldiği söylenmektedir. Bu demlenen su yüze sürüldüğünde ise sivilcelere iyi geldiği belirtilmiştir. Kanserin erken döneminde çay olarak demlenip içilirse iyi geldiği, fakat kanser ilerlemiş ise bunun zarar verdiği ifade edilmiştir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Ceylanlı, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Merkez (Harran)

Urtica pilulifera L.

Türkçe adı **:** Dalağan

Yöresel isim **:** Gress, Gezgezok

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Çay olarak demlenip içilirse şeker hastalığına, romatizmaya ve idrar sökümüne iyi geldiği söylenmektedir. Bu demlenen su yüze sürüldüğünde ise sivilcelere iyi geldiği belirtilmiştir. Kanserin erken döneminde çay olarak demlenip içilirse iyi geldiği, fakat kanser ilerlemiş ise bunun zarar verdiği ifade edilmiştir.

Lokalite: Büyüktaş, Bozceylan, Duran, Uğurtaş (Balca mezrası), Ceylanlı, Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrası (Fatoze), Merkez (Harran)

ZYGOPHYLLACEAE

Tribulus terrestris L.

Türkçe adı **:** Çobançökerten

Yöresel isim **:** Gutup, Gurnik

Kullanılan kısım **:** Tüm bitki

Kullanım amacı **:** Tıbbi

Kullanım şekli **:** Suda iki üç sefer kaynatıp içildiğinde böbrek taşını düşüldüğüne inanılmaktadır.

Lokalite: Uğurtaş (Balca mezrası), Yukarıyakınyol, Sütlüce, Bellitaş, Tepecik, Dereli, Dalca, Yardımlı (Nasar), Aşağı Cinpolat, Salihler

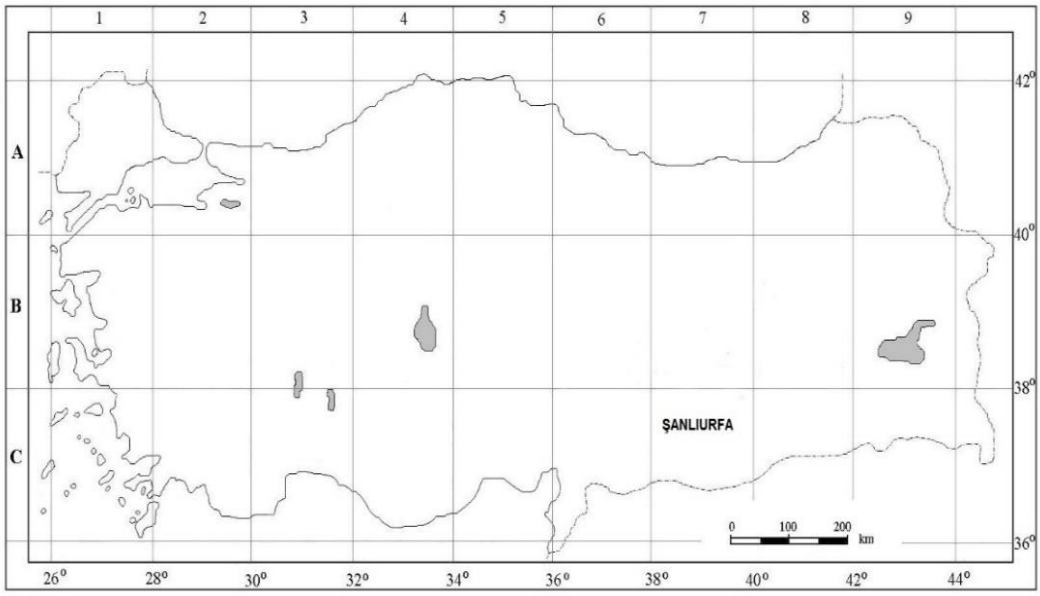
Not: Oymak (2018) tarafından yapılan çalışmada idrar yolları için bütün bitki demlenip aç karnına tüketildiği belirtilmiştir. Aslan (2018) tarafından yapılan çalışmada ise şeker ve kalp hastalıklarına iyi geldiği ifade edilmiştir.

5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Şanlıurfa ilinde etnobotanik açıdan literatür kayıtlarına göre genel bir çalışmanın yapılmadığı belirlenen Akçakale ve Harran ilçeleri bu tez çalışmasının konusunu teşkil etmektedirler. Harran Ovası üzerinde kurulan bu iki ilçemiz yeryüzü şekilleri bakımından genellikle engebesiz bir yapıya sahiptir. Bitki örtüsü bakımından genel olarak oldukça benzerdirler.

Etnobotanik açıdan bitkilerin yöresel isimleri de çoğunlukla birbirine benzeyip, küçük faklılıklar görülmektedir. Genellikle yöredeki bitki isimlerinin ya bitkinin dış görünüşü ya da kullanım amacına göre verildiği gözlemlenmiştir.

Şanlıurfa, Davis (1965-1985)'in Grid Sistemine göre C6, C7 ve C8 karelerinde yer almaktadır. Araştırma alanı olan Akçakale ve Harran ilçeleri ise tamamıyla C7 karesi içinde bulunmaktadır (Şekil 5.1).

Şekil 5.1. Grid sistem (Davis, 1965-1985)'e göre araştırma alanlarının konumu

Şanlıurfa iline bağlı Akçakale ve Harran ilçelerinde yapılan bu etnobotanik çalışmada yöre insanının farklı amaçlar için kullandıkları bitkilerin yöresel adları,

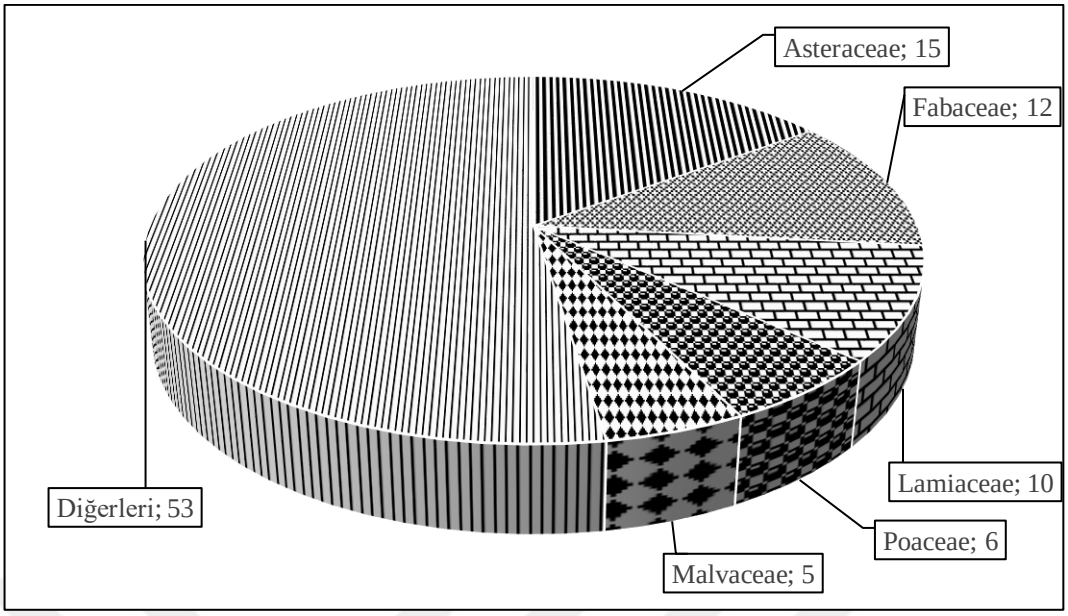
kullanım amaçları ve kullanım şekilleri belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca yakın çevrede daha önce yapılmış çalışmalarda incelenerek, çalışma alanında belirlenen bitkilerin etnobotanik diğer özellikleri de yazılmıştır.

Akçakale ve Harran ilçelerinde toplamda 30 mahallede 73 kaynak kişi ile iletişime geçilip, anket çalışmaları yapılarak veriler elde edilmeye çalışılmıştır. İletişim kurulan kişilerin en genci 18 yaşında olup, en yaşlısı 98 yaşındadır. Genel olarak genç yaştaki yöre halkı çok fazla bir bilgiye sahip olmaz iken, orta yaş ve üstü kişiler bitkileri tanıma ve kullanım açısından daha bilgili ve donanımlı olduğu görülmüştür. Genç bireyler açısından bunun temel nedeni eğitim hayatına bağlı olarak kırsal yaşantıdan uzaklaşmadır. Yaşlı bireyler açısından ise yaşa bağlı olarak kırsaldan bitki toplamanın zorluğu ve olanakların elvermesi nedeniyle sağlık kurumlarından yardım alma olarak ifade edilebilir. Buna bağlı olarak yakın gelecekte bu tür bilgilerin kaybolması çok olası görülmektedir.

Diğer bir dikkat çeken hususta her iki ilçenin büyük bir kısmının tarım arazileri ile kaplı olması ve doğal alanın çok az olmasıdır. Bu da yöre insanın doğal bitkilerden yararlanma olanaklarının kısıtlılığına neden olmuştur. Çalışma sırasında yörede etnobotanik özelliği belirlenen bitkilerin bir kısmınında kültür bitkileri olması bu durumu desteklemektedir.

Şanlıurfa ilinin Akçakale ve Harran ilçelerinin mahallelerinde (köy) yapılan bu etnobotanik araştırma sonucunda belirlenen 101 taksondan (tür, alttür, varyete) 81 tanesi doğal, 20 tanesi ise kültür bitkilerinden oluşmaktadır.

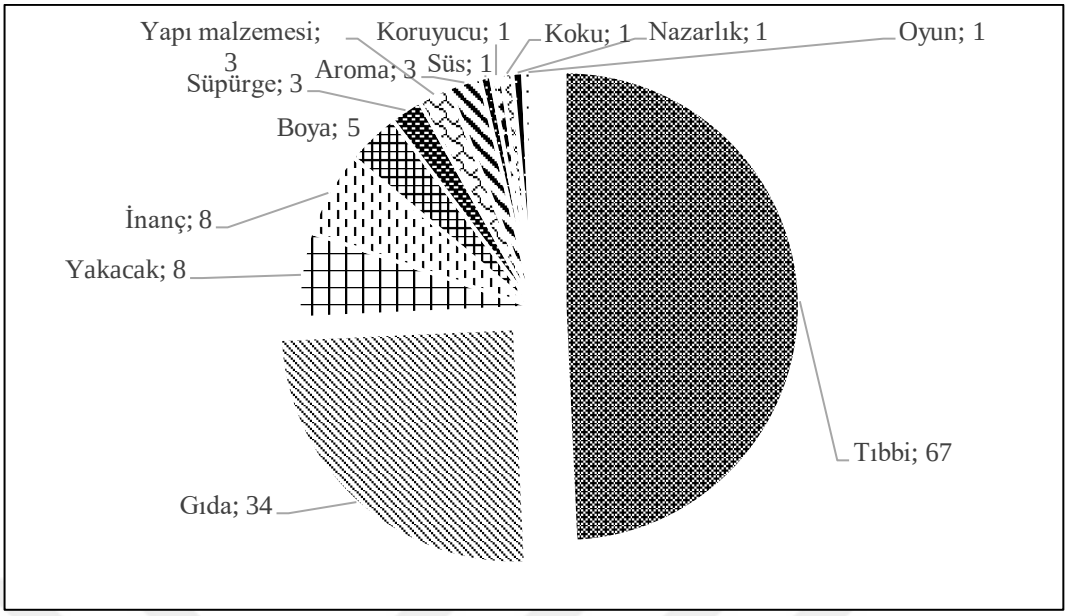
Tespit edilen taksonlar familya açısından değerlendirildiğinde en zengin beş familya şunlardır; Asteraceae (15 takson), Fabaceae (12 takson), Lamiaceae (10 takson), Poaceae (6 takson) ve Malvaceae (5 takson) (Şekil 5.2).

Şekil 5.2. Takson açısından en zengin familyalar

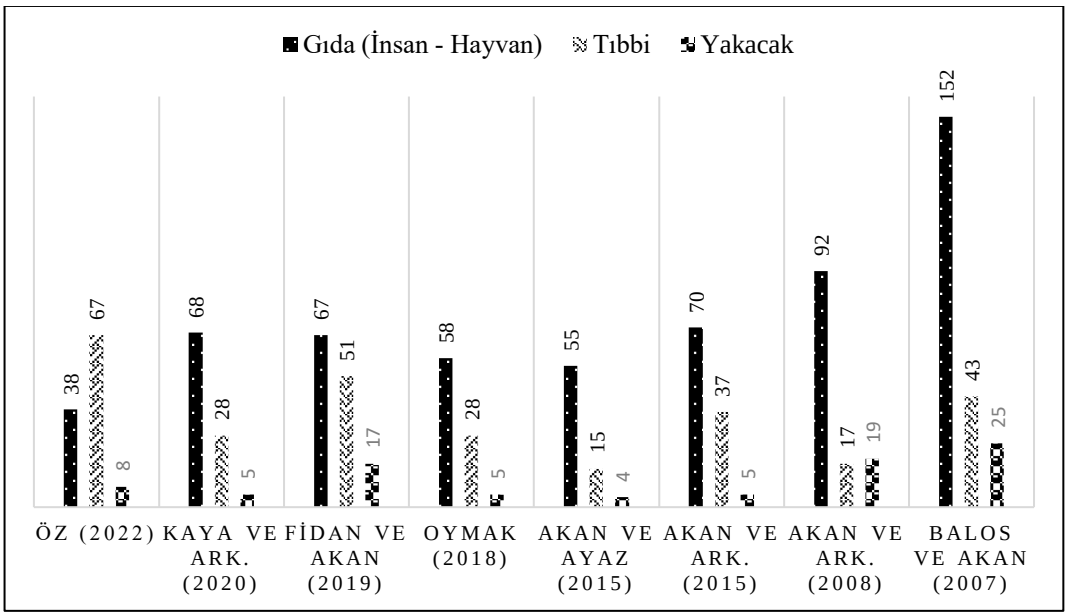
Akçakale ve Harran ilçelerinde yapılan çalışmada etnobotanik açıdan incelendiğinde; 39 familyaya ait 101 takson tespit edilmiştir. Çalışma alanında tespit edilen taksonların 67'si tıbbi, 34'ü gıda, 8'i yakacak, 8'i inanç, 5'i boya, 3'ü süpürge, 3'ü yapı malzemesi, 3'ü aroma, 1'i süs, 1'i koruyucu, 1'i koku, 1'i indikatör, 1'i nazarlık, 1'i oyun, 1'i ev eşyası, 1'i yem, 1'i takı amaçlı kullanılmaktadır. 8 tanesi zararlı olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca 4 tanesi de yöre halkı tarafından sadece isim olarak bilinmektedir. Bu taksonlardan bazılarının sadece tek bir kullanım amacı var iken bazılarının ise birden fazla farklı kullanım amacının olduğu tespit edilmiştir.

Akçakale ve Harran ilçelerinde yapılan çalışmada belirlenen taksonların etnobotanik kullanımının hangi amaçla yapıldığı değerlendirildiğinde tıbbi, gıda, inanç ve yakacak bakımından kullanımın ilk sıralarda olduğu görülmüştür (Şekil 5.3).

Şekil 5.3. Taksonların etnobotanik açıdan kullanım amaçları

Şanlıurfa ilinde yapılmış olan bazı etnobotanik çalışmalara bakıldığında kullanım amacı bakımından genel olarak gıda (insan ve hayvan), tıbbi ve yakacak amaçlı kullanımın daha fazla olduğu görülmektedir. Bu çalışmada da yine benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Şekil 5.4).

Şekil 5.4. Şanlıurfa'da yapılan bazı etnobotanik çalışmaların kulanım amacı bakımından karşılaştırılması

Etnobotanik çalışmalara ülkemizde son yıllarda hız verilmektedir. Bu çalışmanın yapıldığı Şanlıurfa ili de Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde etnobotanik çalışmalar açısından en fazla çalışmanın yapıldığı il konumundadır. Bu durumun ortaya çıkmasındaki en önemli nedenin bu konuya ilgi duyan ve akademik çalışmalar yapan araştırıcılardan bu ilde olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Bu çalışma ile Şanlıurfa ilinin etnobotanik açıdan bilinmeyen bir bölümünün daha kayıt altına alınması çalışılmıştır. Sözlü olarak nesilden nesile aktarılan bu değerli bilgilerin yazılı olarak kayıt altına alınması kaynak kişilerin gittikçe azalması da dikkate alındığında oldukça önemlidir. Bu çalışmanın bu konuda araştırma yapanlar için faydalı olacağı ümit edilmektedir.

KAYNAKLAR

ABAK, F. 2018. Şanlıurfa ili Lamiaceae (Ballıbabagiller) Familyasının Florası Bazı Taksonların Fitokimyasal ve Etnobotanik Özellikleri. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Rize.

AKAN, H., ASLAN, M. ve BALOS, M.M. 2005. Şanlıurfa Semt Pazarlarında Satılan Doğal Bitkilerin Etnobotanigi. Ot Sistematik Botanik Dergisi, 12(2): 43-58.

AKAN, H., KORKUT, M.M. ve BALOS, M.M. 2008. Arat Dağı ve Çevresinde (Birecik, Şanlıurfa) Etnobotanik Bir Araştırma. Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 20(1): 67-81.

AKAN, H., AYDOĞDU, M., KORKUT, M.M. ve BALOS, M.M. 2013. An Ethnobotanical Research of the Kalecik Mountain Area (Şanlıurfa, South-East Anatolia). Biological Diversity and Conservation, 6(2): 84-90.

AKAN, H. ve AYAZ, H. 2015. Gölpınar (Şanlıurfa-Türkiye) Mesire Yeri Florası ve Etrafındaki Köylerin Etnobotanik Özellikleri. Bağbahçe Bilim Dergisi, 2(3): 19-56.

AKAN, H. ve BAKIR SADE, Y. 2015. Kâhta (Adıyaman) Merkezi ve Narince Köyü'nün Etnobotanik Açıdan Araştırılması. BEÜ Fen Bilimleri Dergisi, 4(2): 219-248.

ALBUQUERQUE, U.P. 2005. Introdução à Etnobotânica, 2nd edn. Interciência, Rio de Janeiro.

ALBUQUERQUE, U.P., ALVES RAMOS, M., JÚNIOR, W.S.F. and MEDEIROS, P.M. 2017. Ethnobotany for Beginners. Springer, Cham, Switzerland, xii + 71 pp.

ASLAN, M. 2013. Plants Used for Medical Purposes in Şanlıurfa (Turkiye). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Doğa Bilimleri Dergisi, 16(4): 28-35.

ASLAN, S., AKAN, H. ve PEKMEZ, H. 2020. Yaslıca Beldesi ve Arıkök Mahallesi (Şanlıurfa)'nin Etnobotanik Açıdan Araştırılması. Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma, 13(1): 44-61.

BALOS, M.M. ve AKAN, H. 2007. Zeytinbahçe ile Akarçay Aarasında Kalan (Birecik) Bölgenin Etnobotanik Özellikleri. Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi, 29: 155-171.

BATAN, N. 2021. Şanlıurfa İlinin Viranşehir ve Ceylanpınar İlçelerinin Florasında Bulunan Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa.

BELLİKCİ KOYU, E. 2020. Türkiye'nin Etnobotanik Veritabanı. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir.

BULUT, G., KORKMAZ, A. and TUZLACI, E. 2017. The Ethnobotanical Notes from Nizip (Gaziantep-Turkey). İstanbul Journal of Pharmacy, 47(2): 57-62.

DAVIS, P.H. (ed.). 1965-1985. Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vols. 1-9. Edinburgh University Press, Edinburgh.

DAVIS, P.H., MILL, R.R. and TAN, K. (eds.). 1988. Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 10 (supplement). Edinburgh University Press, Edinburgh.

EKSİK, C. ve AKAN, H. 2021. Mardin'in Kırsal Köylerindeki Yerli Halkın Kullandıkları Bazı Bitkilerin Etnobotanik Açıdan Değerlendirilmesi. Bağbahçe Bilim Dergisi, 8(3): 97-130.

FİDAN, E.Ş. ve AKAN, H., 2019. Tek Tek Dağları Milli Parkı (Şanlıurfa-Türkiye) Eteklerindeki Bazı Köylerde Etnobotanik Bir Çalışma. Bağbahçe Bilim Dergisi, 6(2): 64-94.

GÜLDAŞ, N. 2009. Adıyaman İlinde Etnobotanik Değeri Olan Bazı Bitkilerin Kullanım Alanlarının Tespiti. Fırat Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.

GÜNER, A., ASLAN, S., EKİM, T., VURAL, M. ve BABAÇ, M.T. (edlr.) 2012. Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler). Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmaları Derneği Yayını, İstanbul.

GÜNER, A., ÖZHATAY, N., EKİM, T. and BAŞER, K.H.C., 2000. Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 11 (Supplement 2). Edinburgh University Press, Edinburgh.

JAIN, S.K. 2010. Manual of Ethnobotany, 2nd Revised Edition. Scientific Publisher, 242 p.

KAYA, Ö.F., DAĞLI, M. and TOSYAGÜLÜ ÇELİK, H. 2020. An Ethnobotanical Research in Şanlıurfa Central District and Attached Villages (Turkey). Indian Journal of Traditional Knowledge, 19(1): 7-23.

OYMAK, E. 2018. Bozova (Şanlıurfa) Halkının Kullandığı Doğal Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri. Haran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa.

ÖZER, H. and TÜRKMEN, N. 2019. Investigation of Plants with Ethnobotanical Use in Gaziantep Province (Turkey). GSC Biological and Pharmaceutical Sciences, 07(02): 071-078.

PRANCE, G.T. 1991. What is ethnobotany today? Journal of Ethnopharmacology, 32: 209-216.

SAROYA, A.S. 2017. Ethnobotany. Indian Council of Agricultural Research, New Delhi, 232 p.

ŞANLIURFA VALİLİĞİ. 2010. Şanlıurfa İl Çevre Durum Raporu. İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 188 s.

ŞANLIURFA BELEDİYESİ 2022a. www.sanliurfa.bel.tr. Erişim tarihi: 30.04.2022

ŞANLIURFA BELEDİYESİ 2022b. www.sanliurfa.bel.tr. Erişim tarihi: 30.04.2022

ŞIĞVA, H. Ö. and SEÇMEN, Ö. 2009. Ethnobotanic Survey of Işklı (Çarpın), Dağdancık and Tokdemir in Gaziantep, Turkey. IUFS Journal of Biology. 68(1): 19-26.

TUİK, 2021. Data.tuik.gov.tr. Erişim tarihi: 30.04.2022

YALÇIN, S., AKAN, H. ve Çakılcıoğlu, U. 2021. Suruç İlçesindeki (Şanlıurfa-Türkiye) Aktarlarda Satılan Şifalı Bitkiler. International Journal of Nature and Life Sciences, 5(1): 40-51.

YAPICI, İ.Ü., HOŞGÖREN, H. ve SAYA, Ö. 2009. Kurtalan (Siirt) İlçesinin Etnobotanik Özellikleri, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 12: 191-196.

YOUNG, K.J. 2006. Ethnobotany. The Green World. Chelsea House, New York.

ÖZGEÇMİŞ

EKLER

EK 1

Şekil 1. Büyük Türbe Mahallesi Hoca mezrasında yöre halkı ile arazi çalışması

EK 2

Şekil 2. Büyük Türbe Mahallesinde arazi çalışması

EK 3

Şekil 3. Duran Mahallesinde kaynak kişiler ile görüşme ve bilgilerin kayıt altına alınması

EK 4

Şekil 4. Harran ilçe merkezinde kaynak kişiler ile görüşme ve bilgilerin kayıt altına alınması

EK 5

Şekil 5. Yağmuralan Mahallesi. Işıldak mezrasında kaynak kişiler ile görüşme ve bilgilerin kayıt altına alınması

EK 6

Şekil 6. Uğurtaş Mahallesi Balca mezrasında kaynak kişiler ile görüşme ve bilgilerin kayıt altına alınması

EK 7

Şekil 7. Bozceylan Mahallesinde kaynak kişiler ile görüşme ve bilgilerin kayıt altına alınması

EK 8

Şekil 8. Büyüktaş Mahallesinde kaynak kişiler ile görüşme ve bilgilerin kayıt altına alınması

EK 9

Şekil 9. *Capparis sicula* Veill. subsp. *sicula* (Keber, Kubar)

EK 10

Şekil 10. *Malva neglecta* Wallr. (Çoban çöreği, Ğubaz, Pipaz yemeği)

EK 11

Şekil 11. *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud.(Kamış, Zel)

EK 12

Şekil 12. *Peganum harmala* L. (Üzerlik, Harmal)

EK 13

Şekil 13. Yağmuralan Mahallesine bağlı Işıldak mezrasında doğal ortamın tahribi ve tarım arazisi açılması.

EK 14

Şekil 14. *Erodium cicutarium* (L.) L'Hér. subsp. *cicutarium* (İğnelik, Biğetri, Sıfif, Kuroncuk)